

ONDERZOEK INFORMATIE- BEHOEFTEEN DOELGROEPEN ANTENNEBUREAU

Eindrapportage | juni 2017

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Conclusies en aanbevelingen	7
Resultaten	14
Omvang doelgroepen	
Kennis en houding antennes	
Informatiebehoefte	
Informatiezoekgedrag	
Professionals: scholen en gemeente	
Het Antennebureau	
Bijlagen	46
Resultaten in detail	
Onderzoeksverantwoording	

Colofon

In opdracht van:
Het Antennebureau

Majka van Doorn
Senior Consultant

033 330 33 21

Majka.vandoorn@samr.nl

Manette Hazelaar
Senior Consultant

033 330 31 48

Manette.hazelaar@samr.nl

Inleiding

Situatie en centrale vraagstelling

Wat weten burgers van antennes en hoe staan ze er tegenover? Welke latente vragen en behoeftes leven er onder burgers als het gaat om antennes? Welke zorgen hebben burgers als het gaat om de straling van hun smartphone of andere apparaten? En hoe gaan zij op zoek naar informatie als zij hier vragen over hebben? De boodschap van het Antennebureau is nu dat er (vooralsnog) geen schadelijke effecten van straling bekend zijn, maar dat blijkt in praktijk vaak een lastige boodschap. Want als mensen eenmaal aankloppen bij het Antennebureau, is het moeilijk die zorgen nog weg te nemen. In hoeverre is er daarom behoefte aan meer proactieve informatievoorziening vanuit het Antennebureau, nog voordat er echte zorgen zijn? Uitdagende vragen waar we samen met jullie een antwoord op hebben gevonden.

Om antwoord te vinden op deze vragen hebben we eerst vanuit een breed perspectief geïnventariseerd welke latente en manifeste vragen er leven bij burgers en professionals (scholen en gemeenten) inzake antennes, om vervolgens gezamenlijk te kijken welke doelgroepen we kunnen onderscheiden. Met als doel kansen voor communicatie te in kaart te brengen.

In deze rapportage zijn de resultaten van het onderzoek weergegeven. Het rapport start met de belangrijkste conclusies en aanbevelingen. Vervolgens worden de resultaten nader toegelicht.

Veel leesplezier!

1. In hoeverre is er behoefte bij burgers en professionals aan informatie over antennes?

2. Welke communicatiedoelgroepen kunnen we onderscheiden?

3. Waar liggen kansen voor communicatie voor het Antennebureau?

Onderzoek in vogelvlucht

SAMR heeft dit onderzoek in opdracht van het Antennebureau uitgevoerd. Om de informatiebehoefte over antennes zo scherp mogelijk in beeld te krijgen, is daar vanuit verschillende invalshoeken naar gekeken en bestond het onderzoek zowel uit kwantitatieve als kwalitatieve componenten:

- Een online quickscan onder in totaal n= 500 burgers om spontane beleving te achterhalen.
- Een kwalitatief onderzoek bestaande uit:
  - 2 focusgroepen (n=8 per groep) + 3 single interviews met 'doorsnee Nederland' om latente behoeften te achterhalen (spontane beleving en issues m.b.t. antennes)
  - 20 single interviews (waarvan 12 burgers, 4 scholen en 4 gemeenten) om inzicht te krijgen in manifeste issues m.b.t. antennes. Het streven was om met mensen te spreken die onlangs een antennevraag hebben gehad.
- Webscraping: we hebben online teksten verzameld: wat zegt, vraagt en zoekt men op internet (fora) en social media over antennes?
- Een grootschalig online onderzoek onder in totaal netto n=1056 respondenten om te achterhalen hoe groot de verschillende doelgroepen zijn in Nederland.
  - Daarnaast is in dit onderzoek ook een aantal stellingen uitgevraagd om de informatiebehoefte verder in kaart te brengen.

Eenzijds verdieping in het kwalitatieve deel, anderzijds cijfermatige onderbouwing in het kwantitatieve deel

Opbouw rapport

- In deze geïntegreerde rapportage beschrijven we de resultaten van zowel de kwantitatieve als kwalitatieve deelonderzoeken. Bovenaan de pagina staat vermeld of het om het kwalitatieve of kwantitatieve onderzoek gaat.
- Bij het kwalitatieve onderzoek worden de resultaten beschreven van de single interviews en focusgroepen tezamen. Indien er verschillen zijn tussen de doelgroepen, wordt dit specifiek beschreven.
- Het rapport is ingedeeld op thema. Achtereenvolgens gaan we in op: de kennis en houding t.a.v. antennes, de informatiebehoeften, het informatiezoekgedrag, de professionals en (de bekendheid van) het Antennebureau.
- In de bijlagen zijn grafieken weergegeven waarin de verschillen tussen de diverse doelgroepen worden weergegeven.
- In de conclusies worden geïntegreerde bevindingen gegeven op basis van zowel het kwantitatieve als kwalitatieve onderzoek. Op basis daarvan hebben we aanbevelingen geformuleerd voor het Antennebureau.
- Een uitgebreide onderzoeksopzet van zowel het kwalitatieve als het kwantitatieve deel is te vinden in de bijlage.
- NB. De termen 'antenne' en 'zendmast' worden beide gebruikt in de rapportage. Hiermee bedoelen we hetzelfde. In het kwalitatieve onderzoek is vaker de term antenne gebruikt en in het kwantitatieve onderzoek is de term zendmast meer gebruikt. De term 'straling' in dit rapport slaat niet op ioniserende stralen, maar om antennesignalen zoals gangbaar in het dagelijks taalgebruik.

Geïntegreerde rapportage van zowel de kwalitatieve fasen als de kwantitatieve fasen van het onderzoek

Conclusies en aanbevelingen

Ruim de helft van de Nederlanders maakt zich geen zorgen over straling

Er zijn geen sociaal-demografische doelgroepen die zich meer/minder zorgen maken over straling

- Als het gaat om antennes noemt men spontaan dat ze lelijk zijn en heeft men vragen over mogelijke straling. Daarnaast noemt men de sociale impact van altijd en overal bereikbaar zijn. Als er een antenne bij hen in de buurt wordt geplaatst, maakt men zich allereerst zorgen om zijn of haar gezondheid, daarna om eventuele horizonvervuiling.
- Er zijn geen duidelijke sociaal-demografische doelgroepen aan te wijzen als het gaat om zorgen over straling. Zo zijn het bijvoorbeeld niet altijd mensen uit grote steden die zich meer zorgen maken over straling, of ouderen of gezinnen met kinderen. Het gaat puur om de grondhouding van mensen; hoe staan zij ten opzichte van straling en in hoeverre maken ze zich er zorgen over?

Er zijn vier doelgroepen t.o.v. straling; ruim de helft van Nederland is een niet bezorgde burger

- Er zijn vier doelgroepen te onderscheiden in Nederland als het gaat om de houding van mensen t.o.v. straling:
  1. Niet bezorgde burgers (57%): zij denken nooit na over straling om hen heen en geven aan zich hier ook geen zorgen over te maken. "Zolang het niet bewezen is, maak ik me geen zorgen." Er komt weinig emotie bij kijken als het over dit onderwerp gaat; het doet niet veel. Antennes zijn er en men wil nu eenmaal bereikbaar zijn.
  2. Twijfelende burgers (32%): zij maken zich wel eens zorgen om de straling om hen heen, maar treffen hier nog geen maatregelen tegen. Als ze met straling geconfronteerd worden, denken ze even dat het slecht voor hen is, maar gaan daarna ook snel door met de dagelijkse dingen.
  3. Ongeruste burgers (6%): zij maken zich wel eens zorgen om de straling om hen heen, maar zij treffen in tegenstelling tot de twijfelende burgers wel maatregelen om de straling om hen heen te verminderen.
  4. Zeer bezorgde burgers (3%): zij maken zich grote zorgen om de straling om hen heen. Dit betekent echter niet automatisch dat ze ook maatregelen treffen om de straling om hen heen te verminderen, circa twee op de vijf zeer bezorgde burgers doet dat.
- Met name de laatste twee groepen staan niet tot nauwelijks open voor informatie waaruit blijkt dat er geen schadelijke effecten zijn door straling.

Er is geen intrinsieke interesse in straling, alleen bij een externe trigger gaat men op zoek naar informatie

Zonder externe trigger is er geen informatie-behoefte

- Pas als er een externe trigger is (bijvoorbeeld de plaatsing van een zendmast in de buurt of berichten in het nieuws), heeft men behoefte aan informatie over straling en zendmasten. Er is geen intrinsieke interesse in dit onderwerp.
- Indien er informatie wordt gezocht, gebeurt dit veelal via Google. Men zoekt op termen als straling of zendmast. Afhankelijk van de grondhouding komt men dan terecht bij fora of kiest men juist voor meer objectieve informatie van (wetenschappelijke) instanties.
- Een instantie op het gebied van antennes en straling kent men niet.

Bij plaatsing van een zendmast is er een brede interesse in het onderwerp

- Wanneer er een zendmast in de buurt wordt geplaatst is er een brede interesse in het onderwerp. Naast informatie over gezondheidsrisico's is men ook benieuwd naar praktische zaken als waarom de antenne (op deze plek) wordt geplaatst en welke alternatieve locaties er zijn overwogen.
- Niet bezorgde burgers denken bij het plaatsen van een zendmast bij hen in de buurt als eerste aan het uitzicht, over hun gezondheid maken zij zich minder zorgen. De overige groepen maken zich duidelijk meer zorgen over hun gezondheid.
- Privacy en beter bereik met je mobiele telefoon zijn voor alle burgers veel minder belangrijk.

Gemeente wordt gezien als primaire informatiebron voor praktische zaken

- Wanneer er een zendmast in de buurt wordt geplaatst, verwachten burgers met name geïnformeerd te worden door de gemeente. Vooral als het gaat om praktische informatie als waarom de zendmast (op deze plek) wordt geplaatst wordt de gemeente gezien als primaire informatiebron. Met name twijfelende en ongeruste burgers noemen het Antennebureau (geholpen) vaker als goede informatiebron voor praktische vragen.
- Als het gaat om gezondheidsrisico's worden vooral het RIVM en de GGD als goede bronnen beschouwd, de gemeente en het Antennebureau worden (geholpen) minder vaak genoemd.

Antennebureau is onbekend, maar niet onbemind

Het Antennebureau is slecht vindbaar op internet

- Als men via Google op zoek gaat naar informatie over straling en antennes, dan komt men niet uit bij het Antennebureau. Als zij echter over de activiteiten van het Antennebureau worden geïnformeerd, zijn ze hierover vaak enthousiast en vinden ze het prettig dat er een partij is die over feitelijke informatie beschikt.
- Doordat het Antennebureau nu online niet wordt gevonden, gaat iedereen voor zichzelf op zoek naar informatie. Relatief vaak komt men bij fora uit, waar de informatie verre van objectief is.
- Het is van groot belang dat het Antennebureau gemakkelijker vindbaar is op het internet, aangezien ze over feitelijke informatie beschikken. Nederlanders zien het Antennebureau ook als betrouwbare en geschikte bron van informatie, dit is alleen maar sterker als ze het Antennebureau al kennen (momenteel kent slechts 4% van de Nederlanders het Antennebureau, 17% kent het alleen van naam).

Voorkom dat twijfelende en ongeruste burgers zeer bezorgde burgers worden

Zorg dat je als Antennebureau goed vindbaar bent

- Het is voor het Antennebureau niet belangrijk dat iedereen bekend is met haar activiteiten. Communiceren hierover zou juist meer onrust veroorzaken, dan vragen beantwoorden. Het is daarentegen des te belangrijker dat op het moment dat burgers zelf op zoek gaan naar informatie, ze gemakkelijk bij het Antennebureau uitkomen. Zo voorkom je dat mensen allerlei 'spookverhalen' lezen, maar juist gemakkelijk toegang hebben tot feitelijke informatie.
- Zorg er dus voor dat je een van de eerste hits op Google wordt, niet alleen met neutrale zoektermen als 'zendmast', 'antenne' en 'straling', maar wees ook juist vindbaar voor mensen die zoeken op 'negatieve effecten van straling'.

Richt je proactief op gemeenten, niet (primair) op burgers

- De enige geografische doelgroep is die van omwonenden: zij ervaren een externe trigger om op zoek te gaan naar informatie. Deze groep is van nature geneigd om informatie in te winnen bij de gemeente als het gaat om zendmasten. Proactieve communicatie vanuit het Antennebureau richting gemeenten is daarom zeer gewenst. Zorg ervoor dat gemeenten bekend zijn met het Antennebureau, zodat zij burgers kunnen doorverwijzen.
- Adviseer gemeenten daarnaast om omwonenden te informeren over de komst van antennes in de buurt om onrust te voorkomen. Burgers verwachten hierover geïnformeerd te worden via een brief, niet een huis-aan-huiskrant of de website van de gemeente. Ook een informatiebijeenkomst wordt zeer gewaardeerd (met name door twijfelende en ongerust burgers). Vermeld in deze brief dan ook een link naar het Antennebureau voor meer informatie.
- Benoem waarom de antenne daar gaat komen. Als men weet waarom een antenne op een bepaalde plek wordt geplaatst, heeft men er meer begrip voor.
- Met name de twijfelende en ongeruste burgers worden graag geïnformeerd, maar het kan geen kwaad om ook niet bezorgde burgers te informeren.

Stel burgers gerust en houd vinger aan de pols voor de issues van morgen

Bied de mogelijkheid om de straling in en rondom huis te meten

- Twijfelende, ongeruste en zeer bezorgde burgers kunnen gerustgesteld worden door het aanbieden van stralingsmetingen in en rondom huis. Burgers vertrouwen erop dat de overheid er op toeziet dat de straling binnen de gezondheidsnormen blijft. Als een meting aantoont dat de straling bij hen in huis binnen de normen valt, kan dit mensen gerust stellen.
- Dit is niet alleen een directe oplossing voor burgers, maar zou ook aan scholen kunnen worden aangeboden waar ouders of docenten zorgen uiten over het stralingsniveau in en om het gebouw.

Breid de samenwerking uit naar de GGD en het RIVM

- Twijfelende, ongeruste en zeer bezorgde burgers maken zich de meeste zorgen om hun gezondheid als er een nieuwe antenne wordt geplaatst. Zij worden over dit onderwerp liever geïnformeerd door het RIVM of de GGD, dan door de gemeente of het Antennebureau.
- Plaats op de website duidelijke links en bronvermeldingen naar deze partijen, zodat burgers de informatie op de website van het Antennebureau objectiever beoordelen. Verwijs ook tijdens informatiebijeenkomsten naar onderzoeken van de GGD en het RIVM als het gaat om straling, of die van universiteiten.

Ga nog actiever fora en social media bekijken, zodat je weet wat er speelt

- Ontwikkelingen op technologisch vlak gaan razendsnel en door de toenemende behoefte aan nieuwe en snellere communicatietechnieken, blijft het plaatsen van nieuwe antennes noodzakelijk. Het is voor het Antennebureau van belang om de vinger goed aan de pols te houden en te monitoren wat er leeft in (een deel van) de samenleving als het gaat om straling en zendmasten. Zo kan eventuele onrust vroegtijdig worden gesignaleerd en gemeenten bijvoorbeeld worden ingeseind als er iets speelt in hun omgeving.
- Zorg daarom voor goede zoektermen in Coosto om up to date te blijven, of bezoek regelmatig zelf populaire fora om op zoek te gaan naar online verhalen.

Gebruik de resultaten van dit onderzoek

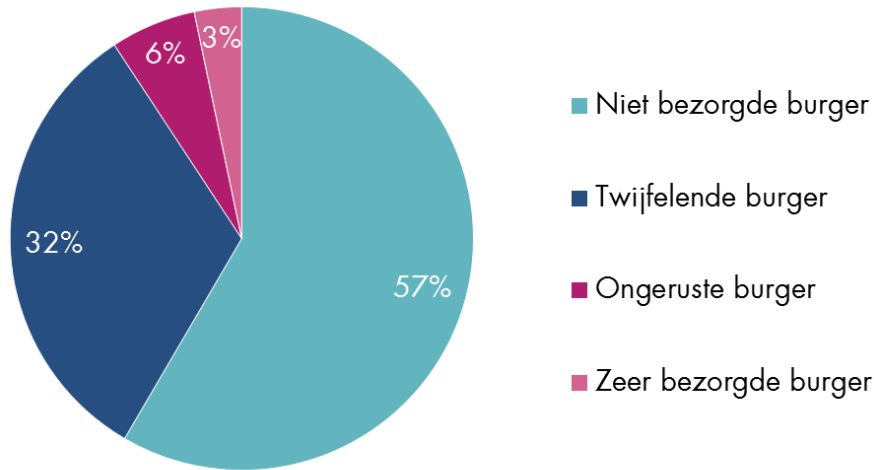
Deel inzichten uit dit onderzoek om gemeenten beter te ondersteunen

- Resultaten uit dit onderzoek kan het Antennebureau gebruiken om gemeenten te informeren over waar burgers behoefte aan hebben als er een nieuwe zendmast bij hen in de buurt wordt geplaatst. Daarnaast kan het mogelijke zorgen wegnemen dat je met het informeren van burgers alleen maar slapende honden wakker maakt.

Resultaten – Omvang doelgroepen
Kwantitatief onderzoek

Ruim de helft van de Nederlanders is een “niet bezorgde burger”, een derde twijfelt en een op tien maakt zich echt zorgen over straling

Type burger

Basis: alle respondenten (n=1056).

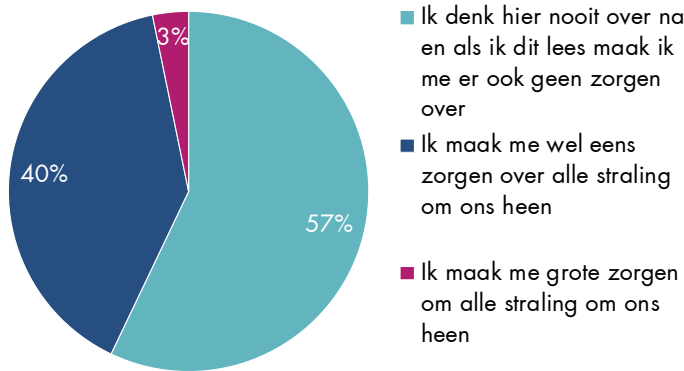
Ruim de helft van de Nederlanders (57%) is een niet bezorgde burger. Dit betekent dat zij nooit nadenken over straling om hen heen en zich hier ook geen zorgen over maken. Een derde van de Nederlanders (32%) is een twijfelende burger. Dit houdt in dat zij zich wel eens zorgen maken om de straling om hen heen, maar hier geen maatregelen tegen treffen. De ongeruste burgers treffen in tegenstelling tot de twijfelende burgers wel maatregelen (bijv. je telefoon 's nachts wegleggen of op vliegtuigmodus zetten) om de straling om hen heen te verminderen: 6% van de Nederlanders behoort tot deze groep. 3% van de Nederlanders is een zeer bezorgde burger, zij maken zich grote zorgen om de straling om hen heen. Dit betekent echter niet automatisch dat ze ook maatregelen treffen om de straling om hen heen te verminderen, circa twee op de vijf zeer bezorgde burgers doet dat.

Mannen zijn vaker niet bezorgde burgers dan vrouwen (60% vs. 54%). Ook laag opgeleiden zijn vaker niet bezorgde burgers (67%) dan midden (58%) en hoog opgeleiden (51%). Hoog opgeleiden zijn daarentegen juist vaker twijfelende burgers (37%) dan laag opgeleiden (24%). Verder zien we gezinnen met kinderen t/m 12 jaar vaker zeer bezorgde burgers zijn (7%) dan gezinnen met oudere kinderen of zonder kinderen (2%). Als het gaat om leeftijd en de mate van stedelijkheid waar men woont zien we geen significante verschillen.

Op de volgende pagina staan de vragen die ten grondslag liggen aan deze indeling nader toegelicht.

Ruim de helft van de Nederlanders maakt zich geen enkele zorgen over straling, twee op de vijf maakt zich wel eens zorgen, 3% maakt zich grote zorgen

Vraag: Overall om ons heen is straling, bijvoorbeeld van zendmasten en antennes voor radio, televisie en mobiele communicatie of van de wifi-router bij u thuis of op het werk. Welke van onderstaande uitspraken is het meest op u van toepassing?

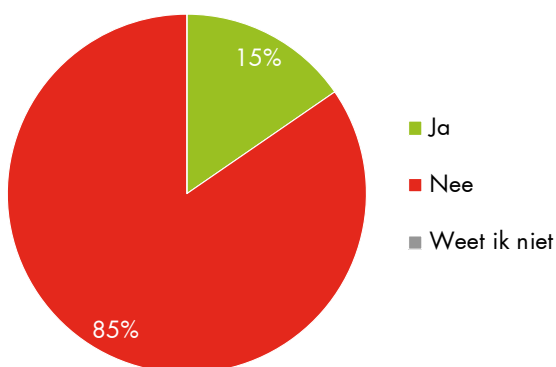

Basis: alle respondenten (n=1056).

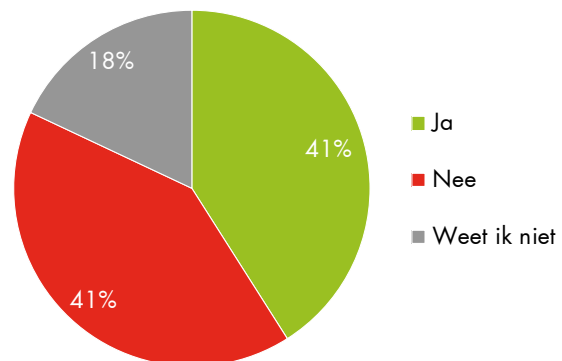
Mensen die zich grote zorgen maken over straling nemen logischerwijs vaker maatregelen om de straling om hen heen te verminderen (41%) dan burgers die zich wel eens zorgen maken (15%). Desalniettemin neemt de overgrote meerderheid geen enkele maatregel.

Ouders met kinderen t/m 12 jaar geven vaker aan dat ze maatregelen nemen (28%) dan gezinnen met oudere kinderen of zonder kinderen (14%).

Vraag: Neemt u wel eens maatregelen om de straling van zendmasten en antennes voor radio, televisie en mobiele communicatie (bijvoorbeeld van uw mobiele telefoon) of die van de wifi-router bij u thuis te verminderen?

Basis: Ik maak me **wel eens zorgen** over alle straling om ons heen (n=396).

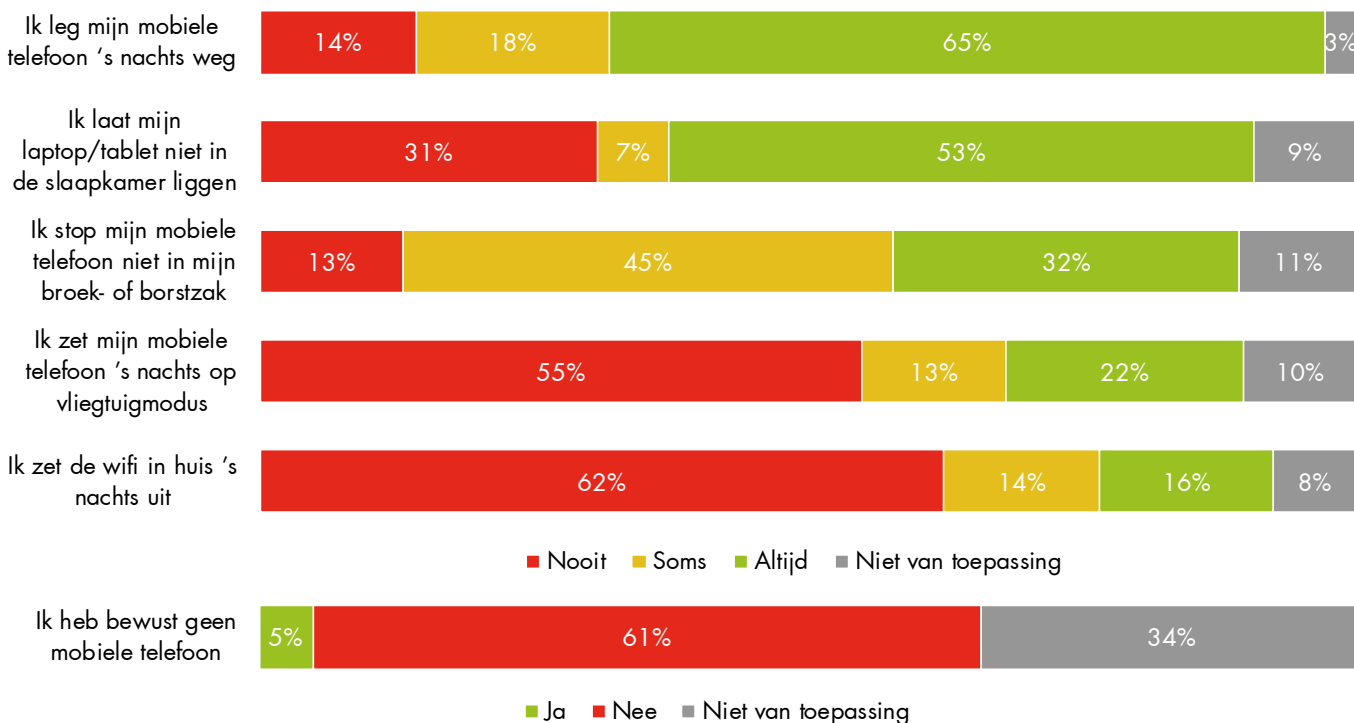

Basis: Ik maak me **grote zorgen** over alle straling om ons heen (n=34).

Ongeruste en zeer bezorgde burgers verminderen de straling vooral door 's avonds hun mobiele telefoon en laptop/tablet weg te leggen

Vraag: Hieronder ziet u een aantal maatregelen die u kunt nemen om de straling om u heen te verminderen. Past u deze maatregelen wel eens toe?

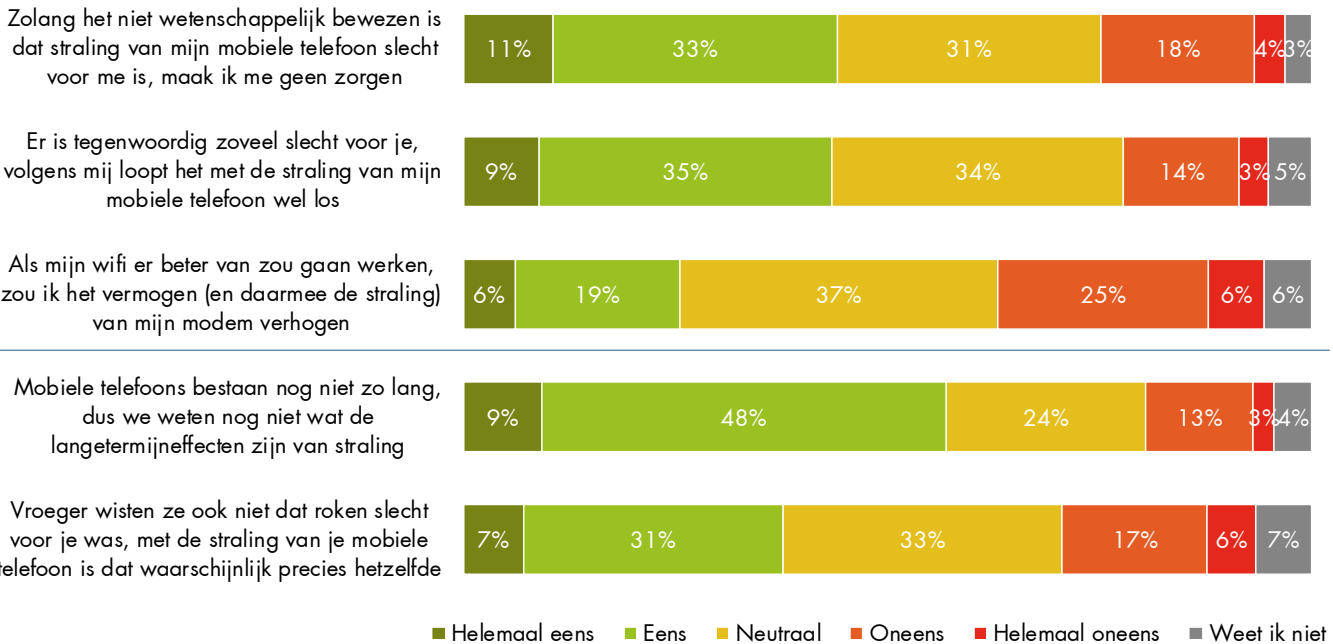

Basis: Respondenten die maatregelen nemen om de straling om hen heen te verminderen (n=75).

Nederlanders die de straling om hen heen proberen te verminderen doen dat met name door de telefoon 's nachts weg te leggen of door de laptop en/of tablet niet in de slaapkamer te laten liggen. Ook probeert men de mobiele telefoon zo min mogelijk in hun broek- of borstzak te stoppen. Slechts een klein deel van Nederlanders die actief de straling om hen heen probeert te verminderen, doet dat door 's nachts de mobiele telefoon op vliegtuigmodus te zetten of door 's nachts de wifi in huis uit te zetten. Vrijwel niemand neemt bewust geen mobiele telefoon om straling te voorkomen.

Ruim de helft van de Nederlanders houdt rekening met mogelijke schadelijke gevolgen van mobiele telefonie op de lange termijn

Vraag: Nu volgen enkele uitspraken van mensen die hebben meegedaan aan interviews of groepsgesprekken over de straling van zendmasten en antennes. In hoeverre bent u het eens of oneens met deze uitspraken?

Basis: alle respondenten (n=1056).

Ruim de helft van de Nederlanders (57%) geeft aan dat aangezien mobiele telefoons nog niet zo lang bestaan, we ook nog niet weten wat de langetermijneffecten van de deze straling zijn. Onder twijfelende en ongeruste burgers ligt dit nog hoger (circa 70%). Zeer bezorgde burgers zijn al overtuigd van de schadelijke gevolgen, vandaar dat deze groep het minder vaak eens is met deze stelling (50%). Dat de meerderheid rekening houdt met mogelijke schadelijke gevolgen, betekent echter nog niet dat men zich ook al echt zorgen maakt: 44% van de Nederlanders geeft aan dat zij zich geen zorgen maken om de straling van mobiele telefonie zolang het niet wetenschappelijk bewezen is dat dit slecht voor ze is. Met name niet bezorgde burgers zijn het hier mee eens (62%), onder twijfelende, ongeruste en zeer bezorgde burgers ligt dat duidelijk lager (respectievelijk 23%, 5% en 15%).

Resultaten – Kennis en houding antennes
Kwantitatief en kwalitatief onderzoek

Antennes: niet meer weg te denken uit de samenleving

Basiskennis op niveau

Iedereen is bekend met antennes. Het algemeen Nederlands publiek heeft goede basiskennis over antennes:

- Globaal weet men hoe een antenne eruit ziet en hoe het werkt.
- Men is zich ervan bewust dat antennes zijn geplaatst om mobiele communicatie (o.a. mobiel bellen en internetten) mogelijk te maken, om bereikbaar te zijn.
- Men weet dat er verschillende soorten antennes zijn, maar kunnen deze niet specifiek benoemen.
- Met 'small cells' is men niet spontaan bekend. Eenmaal wetende wat 'small cells' zijn, is de beleving hiervan anders dan de 'gewone' antennes. Over specifiek kleine antennes is men enerzijds enthousiast, vanwege het feit dat ze nauwelijks zichtbaar zijn (en dat is mooier). Anderzijds is men minder enthousiast, omdat men denkt dat het inbreuk doet op hun privacy. Er komen steeds meer kleine antennes bij (die je niet kunt zien) en in perceptie is iedereen op die manier ook overal mobiel en dus traceerbaar ('met die kleine antennes lijkt het steeds meer Big brother is watching you').
- Opvallend is dat zodra mensen die er meer van (denken te) weten in detail treden over antennes, het relatief vaak onjuistheden betreft.

Antennes zijn vanzelfsprekend

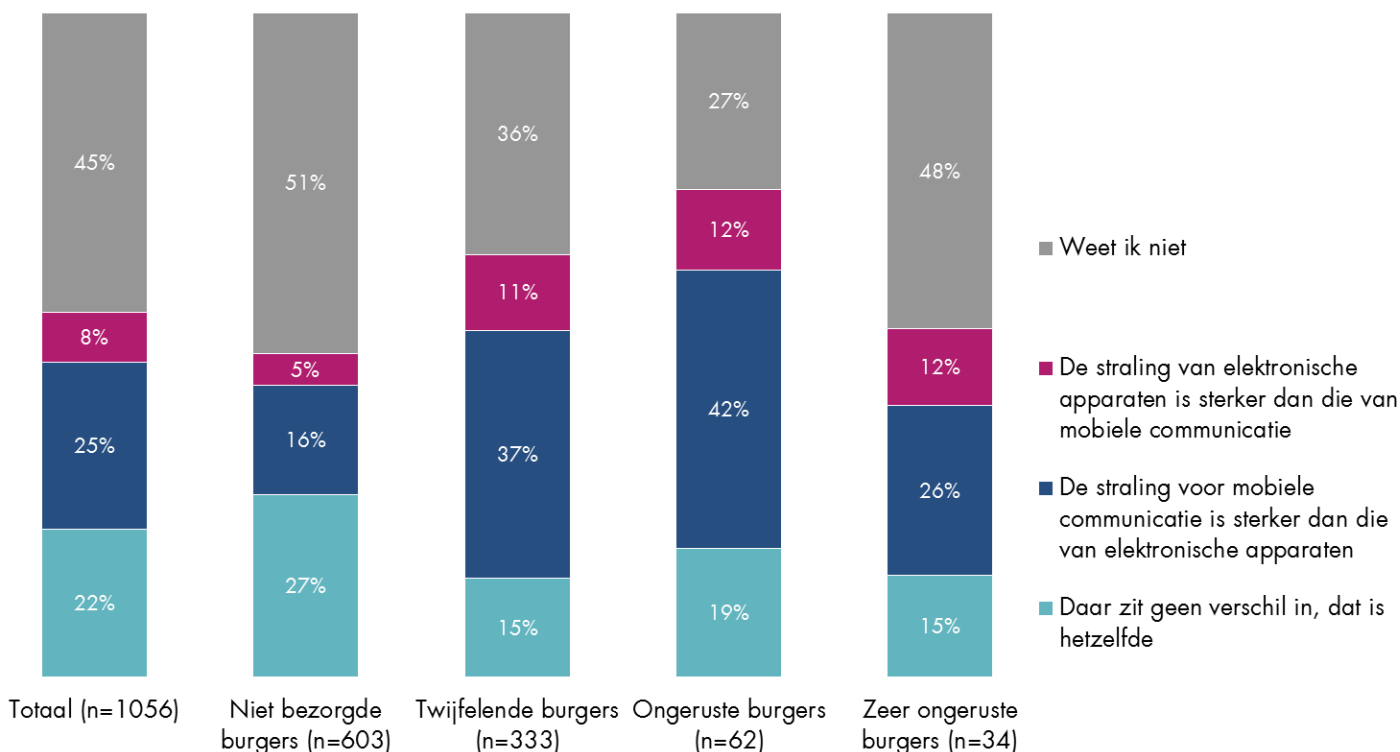
Men houdt zich in het dagelijks leven niet bezig met antennes. Het is vanzelfsprekend in de samenleving dat we mobiel bereikbaar zijn. Men weet dat er antennes worden geplaatst om dit mogelijk te maken, maar men staat er verder niet bij stil. Het wordt pas een onderwerp van gesprek als er een aanleiding voor is. Echter maakt men er zich dan nog niet druk om. Aanleidingen kunnen zijn:

- Geen bereik met de mobiele telefoon/ geen verbinding
- Er wordt een antenne in de buurt geplaatst of zelfs vlakbij het huis (te zien vanuit het raam)
- Storingen (op andere apparaten in huis)

“Je weet dat er antennes zijn, maar je staat er gewoonlijk niet bij stil.”

Bijna de helft van de Nederlanders weet niet of er verschil zit tussen straling van mobiele communicatie en die van elektrische apparaten

Vraag: Naast straling van zendmasten en antennes voor radio, televisie en mobiele communicatie, kan er ook straling om ons heen zijn van huishoudelijke apparaten, bijvoorbeeld van de magnetron bij u thuis om eten in op te warmen. In hoeverre denkt u dat er een verschil zit in straling voor mobiele communicatie en die van elektronische apparaten?

Bijna de helft van de Nederlanders (45%) weet niet of er verschil zit tussen straling van mobiele communicatie en die van elektronische apparaten. Een op de vijf (22%) denkt dat daar geen verschil in zit, een iets grotere groep (25%) denkt dat de straling van mobiele communicatie sterker is dan die van elektronische apparaten. Slechts 8% denkt dat de straling van elektronische apparaten sterker is. Niet bezorgde burgers weten wat vaker niet of er verschil zit in type straling, of geven aan dat er geen verschil zit. Met name twijfelende en ongeruste burgers denken vaak dat de straling van mobiele communicatie veel sterker is dan die van elektronische apparaten.

Er is weinig interesse in antennes bij burgers

Mate van interesse

De mate van interesse in antennes varieert van geen interesse tot veel interesse. Het merendeel heeft relatief weinig interesse.

- Van degenen die interesse hebben, heeft de een meer interesse in technische aspecten, de ander in gezondheidsaspecten en weer een ander in regelgeving bij plaatsing van een antenne of over privacy omtrent antennes.
- Sommigen vragen zich af waarom het niet duidelijk is van wie de antenne is (bijv. KPN of T-Mobile).

Zichtbaarheid en gezondheidsrisico grootste issues

Als er een antenne in de buurt zou komen te staan, dan zijn vooral de zichtbaarheid en de gezondheid issues. Men kijkt liever niet tegen een antenne aan. En antennes in de buurt roepen vragen op over de gevolgen van straling op de gezondheid.

- Het merendeel zou het niet erg vinden als er een antenne in de buurt (circa <500 meter) wordt geplaatst. Het maatschappelijk belang is voor hen belangrijker dan het individuele belang. Men wil bereikbaar zijn, dus als het dan nodig is dat er op die plaats een antenne komt, dan is dat zo.
- Een enkeling vraagt zich af of de waarde van het huis minder wordt zodra er in de nabijheid een antenne wordt geplaatst.

Verwachtingen vanuit overheid

Men verwacht dat er vanuit de overheid zaken geregeld zijn over de afstand tussen de antenne en een huis, de gezondheidsrisico's (zoals de maximale straling van een antenne) en over privacy. Er is echter geen blind vertrouwen in de overheid, want uiteindelijk hebben zij ook een financieel/ economisch belang.

“Als je de antenne niet ziet, dan is het geen probleem.”

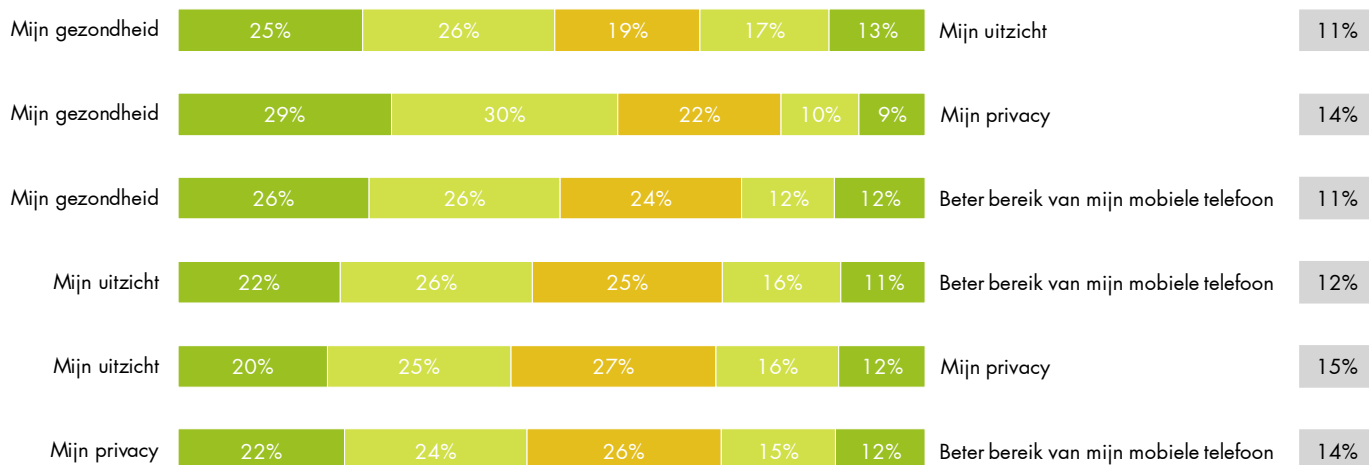

Desgevraagd denken Nederlanders als er een zendmast bij hen in de buurt wordt geplaatst boven alles aan hun gezondheid

Vraag: Hieronder ziet u telkens twee tegenstellingen staan. Stel dat er een zendmast voor mobiele communicatie bij u in de buurt wordt geplaatst, welke uitspraak is dan het meeste op u van toepassing?

Als er een zendmast voor mobiele communicatie bij mij in de buurt wordt geplaatst, denk ik als eerste aan...

Basis: alle respondenten (n=1056).

Als er een zendmast voor mobiele communicatie bij mensen in de buurt wordt geplaatst, denkt een meerderheid – desgevraagd – als eerste aan hun gezondheid. Dit gaat boven zowel horizonvervuiling, beter bereik met je mobiele telefoon als privacy. Ruim een op de tien is hierover onverschillig, hen maakt het allebei niks uit. Dit zijn vooral de niet bezorgde burgers. In volgorde van belang noemen respondenten:

- 1) Gezondheid
- 2) Uitzicht
- 3) Privacy
- 4) Beter bereik met je mobiele telefoon

Niet bezorgde burgers denken eerder aan het uitzicht dan aan hun gezondheid (44% vs. 36%). Bij de overige groepen staat gezondheid veruit op de eerste plaats (circa 70%).

Nederlanders die in niet stedelijke gebieden wonen denken wat vaker aan beter bereik van hun mobiele telefoon, al vinden ze dit niet belangrijker dan gezondheid, uitzicht of privacy.

Uit de kwalitatieve interviews bleek ook dat men zich zorgen maakt over hun gezondheid als er een zendmast in de buurt wordt geplaatst. Men vindt het dan vooral lastig om in te schatten in hoeverre dit wel of niet gevaarlijk is. Hierover zouden burgers beter geïnformeerd willen worden (zie slide 37).

Een kwart van de Nederlanders praat er met anderen over als zij een artikel lezen over de schadelijke effecten van de straling van hun mobiele telefoon

Stelling: Als ik een artikel lees over de schadelijke effecten van straling van mijn mobiele telefoon, dan heb ik het hierover met anderen.

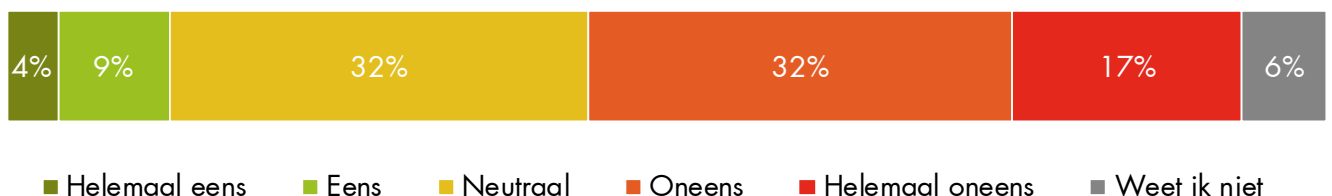

Basis: alle respondenten (n=1056).

Circa een kwart van de Nederlanders (24%) praat er over met anderen als zij een artikel zouden lezen over de schadelijke effecten van de straling van hun mobiele telefoon. Onder niet bezorgde en twijfelende burgers ligt dit duidelijk lager (12% en 37%) dan onder ongeruste en zeer bezorgde burgers (56% en 53%).

Ruim een op de tien Nederlanders (13%) zou in actie komen als er bij hen in de buurt een nieuwe antenne wordt geplaatst. Ook hier zien we dat dit onder niet bezorgde burgers duidelijk lager ligt (7%) dan onder twijfelende (17%), ongeruste (22%) en zeer bezorgde burgers (41%).

Stelling: Als er bij mij in de buurt een nieuwe antenne wordt geplaatst, dan kom ik hiertegen in actie.

Basis: alle respondenten (n=1056).

Resultaten – Informatiebehoefte
Kwantitatief en kwalitatief onderzoek

Behoeftte aan meer informatie over (werking van) antenne indien plaatsing in de buurt

In mindere mate is er behoefte aan algemene informatie

Algemene informatie over antennes is enigszins gewenst als er naar gevraagd wordt (maar heeft men eerder niet gemist). Het betreft informatie over: hoe werkt het, waarom is het nodig, hoe zit het met de gezondheid, etc.

- Algemene informatie over antennes zou men bij voorkeur ontvangen in de telecomwinkel, bij de gemeente (digitaal) of in de bibliotheek. De brochure zou ook bij nieuwe telefoons meegegeven / meegestuurd kunnen worden. Dan is er een aanleiding voor.

Behoeftte aan informatie over plaatsing antenne

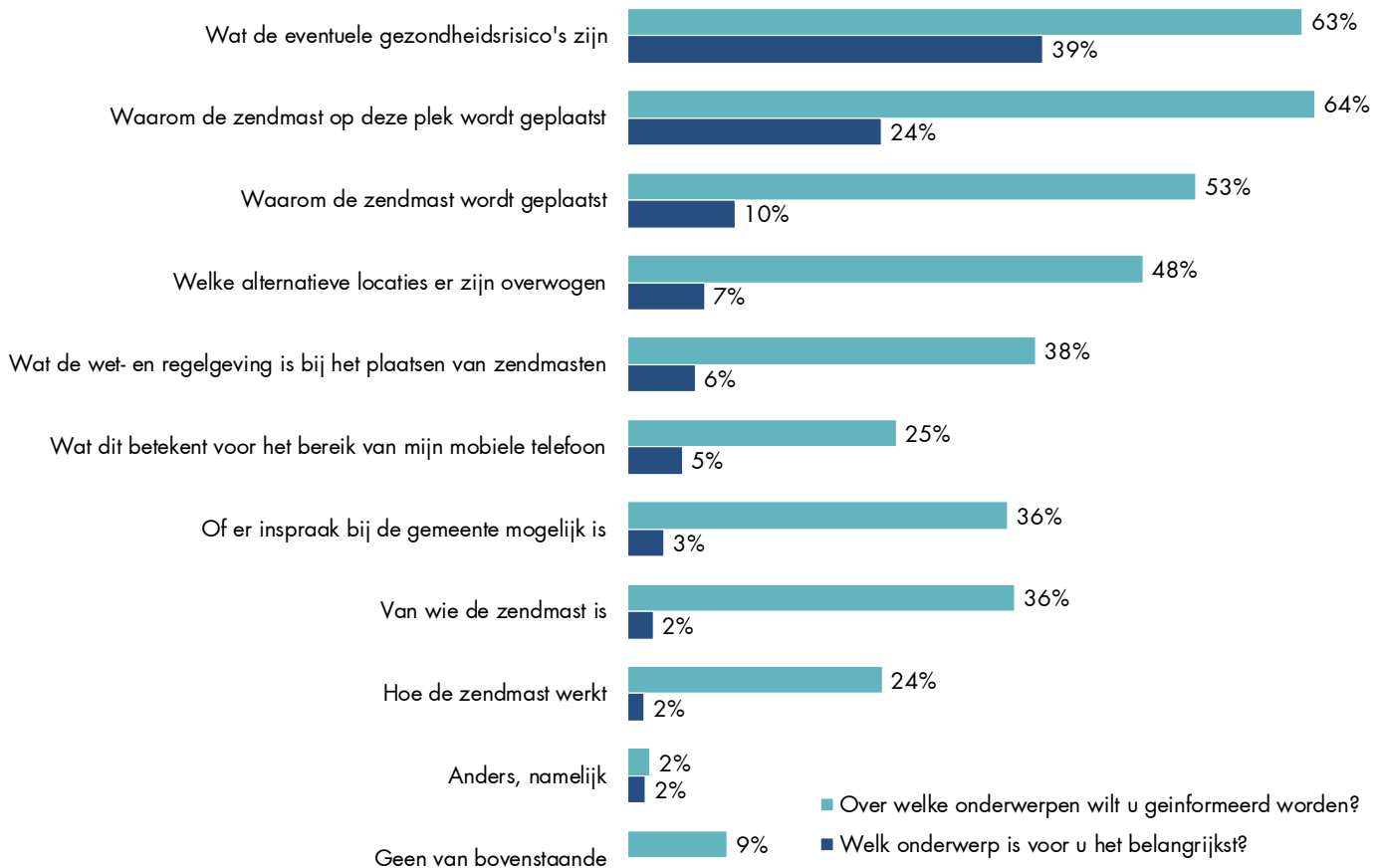
Indien er een antenne (met vergunning) in de buurt van de woning wordt geplaatst, is er behoefte om er (persoonlijk) over geïnformeerd te worden.

- Men wil graag weten dát er een antenne komt (zodat er eventueel nog bezwaar kan worden gemaakt) en waarom de antenne juist op die plek wordt geplaatst. Een enkeling wil ook weten wat de regelgeving is.
  - De gemeente wordt gezien als de partij die erover zou moeten informeren. En dat de informatie wordt verstuurd ruim voorafgaand aan de plaatsing.
  - Informeren vanuit de gemeente kan middels een brief, e-mail of informatiebijeenkomst (die ook aangekondigd moet worden per brief of e-mail). In de brief kan worden verwezen naar een website met neutrale informatie (het Antennebureau).
- Het moment van informeren zou zijn voorafgaand aan de vergunningverlening in geval van een vergunning en anders voorafgaand aan de plaatsing van de antenne.
- Inspraak moet ook mogelijk zijn. Enerzijds om esthetische redenen, anderzijds om redenen m.b.t. de gezondheid.

“De gemeente mag actiever communiceren over de komst van een antenne.”

Nederlanders hebben een brede informatiebehoefte, ze willen zowel over gezondheidsrisico's als praktische zaken worden geïnformeerd

Vraag: Stel dat er een zendmast bij u in de buurt wordt geplaatst, over welke onderwerpen zou u dan geïnformeerd willen worden? Welk onderwerp vindt u het belangrijkste om over geïnformeerd te worden?

Basis: alle respondenten (n=1056).

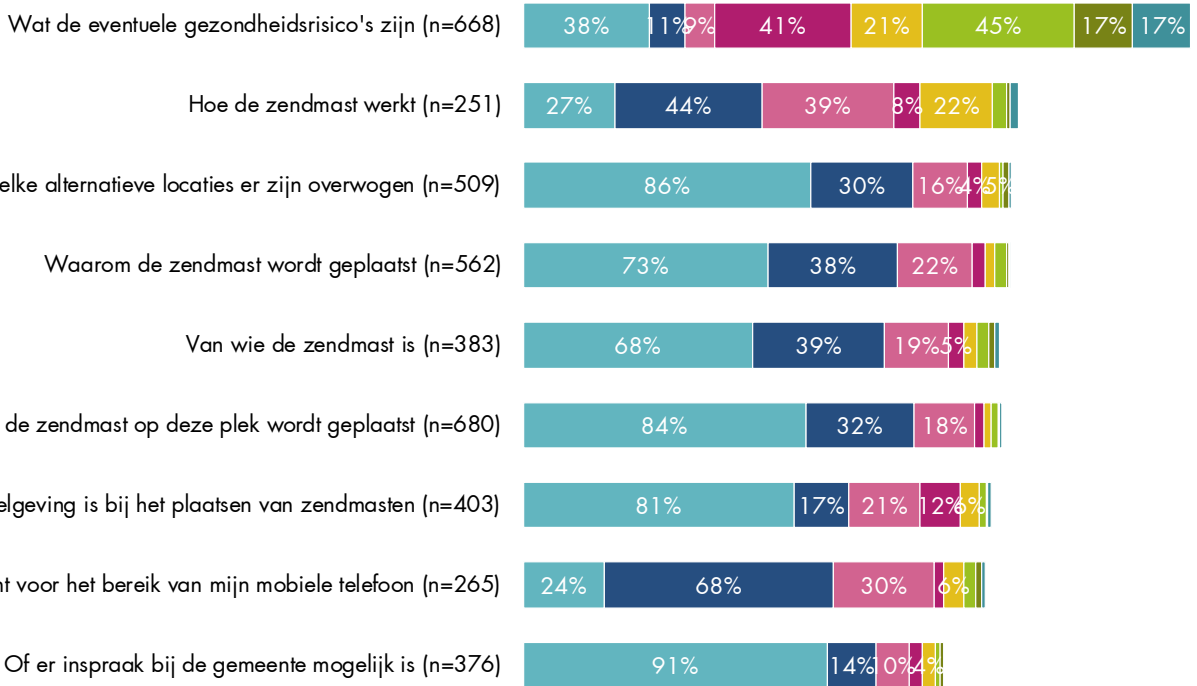
Nederlanders hebben een brede informatiebehoefte als er een nieuwe zendmast bij hen in de buurt wordt geplaatst. Zo willen zij aan de ene kant informatie over eventuele gezondheidsrisico's, aan de andere kant willen zij meer praktische informatie: waarom wordt de zendmast (op deze plek) geplaatst, welke alternatieve locaties zijn overwogen, wat is de wet- en regelgeving, maar ook of er inspraak mogelijk is bij de gemeente en van die we zendmast is.

Twijfelende en ongeruste burgers hebben doorgaans in alle onderwerpen meer interesse. Niet bezorgde en zeer bezorgde burgers geven juist vaker aan in geen enkel onderwerp geïnteresseerd te zijn (14% en 13%).

In de bijlage staan deze resultaten voor de verschillende doelgroepen weergegeven.

De gemeente is voor veel onderwerpen de primaire informatiebron

Vraag: Door wie zou u hierover geïnformeerd willen worden? *Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.*

■ Gemeente ■ De telecomprovider / eigenaar van de antenne ■ Het Antennebureau ■ Het RIVM ■ Universiteit ■ De GGD ■ De huisarts ■ Een ziekenhuis

Basis: alle respondenten die over een bepaald onderwerp geïnformeerd willen worden.

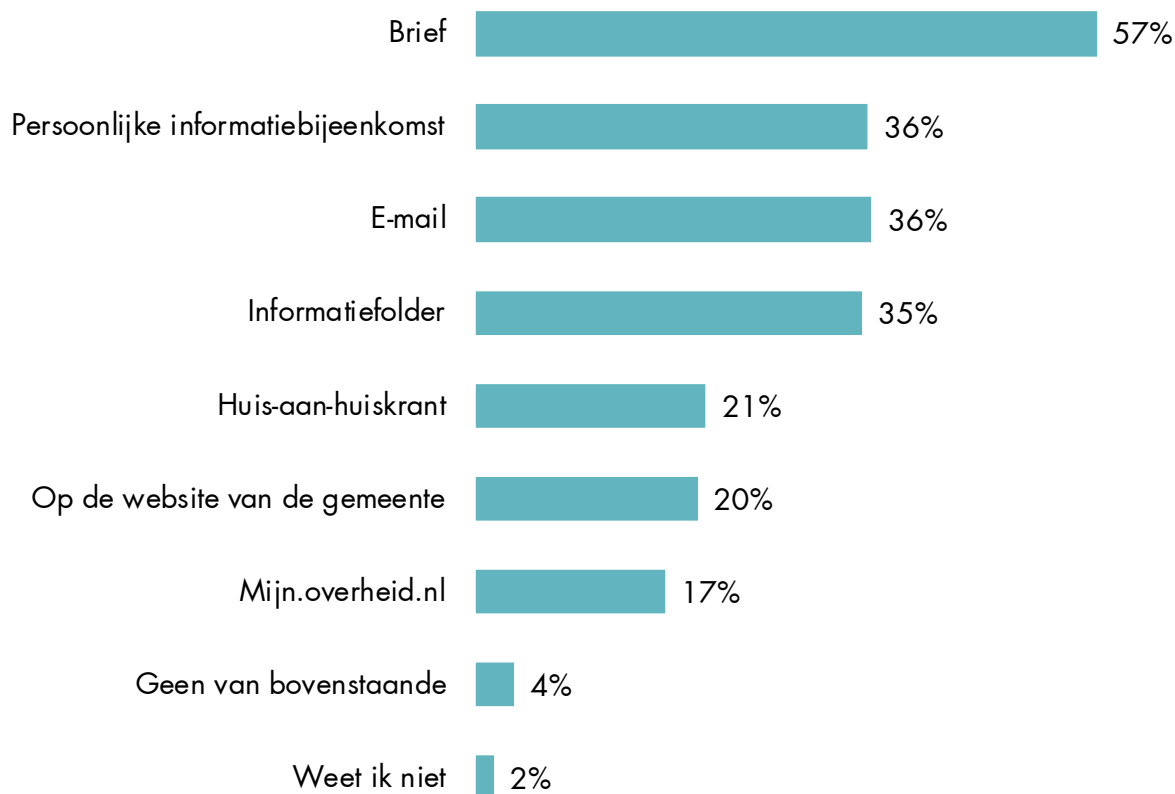
Voor veel onderwerpen wendden burgers zich het liefst tot de gemeente voor informatie. Met name als het gaat om praktische onderwerpen als waarom de zendmast (op deze plek) wordt geplaatst, welke alternatieve locaties er zijn overwogen, van wie de zendmast is, wat de wet- en regelgeving is en of er inspraak bij de gemeente mogelijk is. Ook de telecomprovider en het Antennebureau worden voor deze onderwerpen als goede alternatieven gezien. Als het gaat om eventuele gezondheidsrisico's richten burgers zich liever tot de GGD of het RIVM.

Als het gaat om eventuele gezondheidsrisico's, noemen twijfelende burgers wat vaker een universiteit (27%) of het RIVM (48%). Ongeruste burgers noemen wat vaker het ziekenhuis (27%) terwijl zeer bezorgde burgers vaker informatie van het Antennebureau willen (21%).

Twijfelende en ongeruste burgers noemen met name bij de praktische vragen wat vaker het Antennebureau als gewenste bron.

Meerderheid van de Nederlanders wil bij de plaatsing van een nieuwe zendmast geïnformeerd worden per brief

Vraag: Op welke manier zou u het liefst geïnformeerd willen worden?

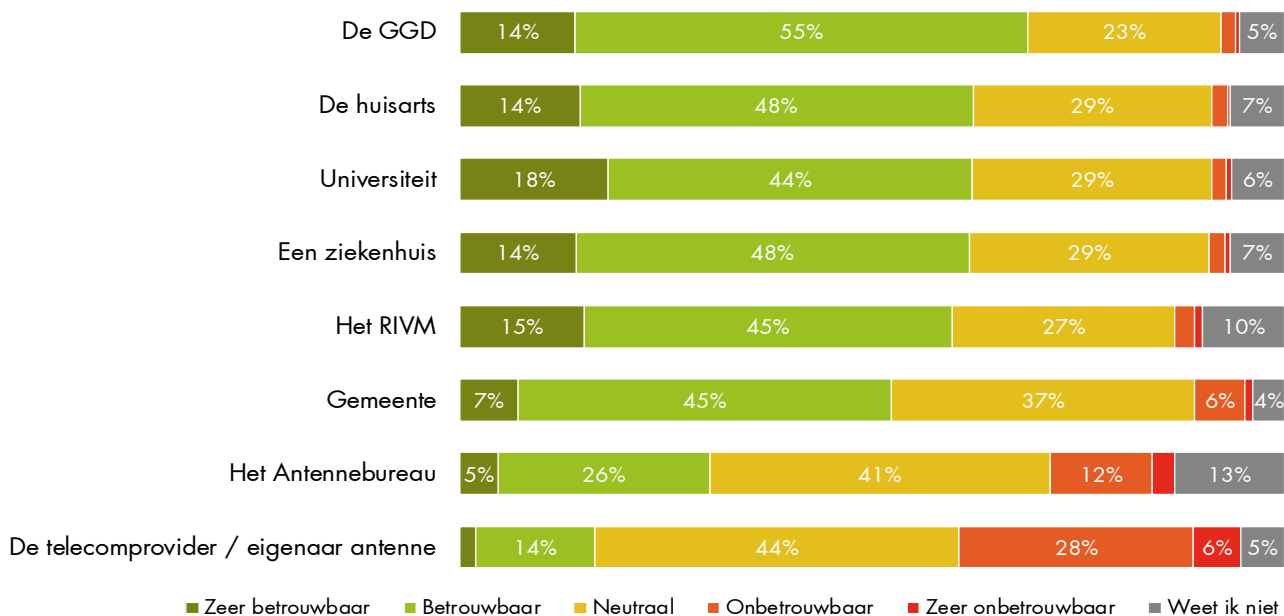
Basis: alle respondenten (n=1056).

Nederlanders zouden het liefst geïnformeerd willen worden per brief (57%). Op de tweede plaats staan een persoonlijke informatiebijeenkomst, een e-mail of informatiefolder. De huis-aan-huiskrant of de website van de gemeente – die nu vaak worden gebruikt – worden veel minder vaak genoemd. Alleen twijfelende burgers hechten hier wat meer waarde aan (respectievelijk 25% en 24%). Twijfelende en ongeruste burgers geven daarnaast vaker aan dat zij een persoonlijke informatiebijeenkomst op prijs zouden stellen (44% en 47%). Niet bezorgde burgers hebben logischerwijs wat vaker geen behoefte aan informatie (6%).

Over het algemeen worden alle bronnen als (zeer) betrouwbaar gezien, alleen bij het Antennebureau en de telecomprovider hebben Nederlanders wat meer reserves

Vraag: Stel er wordt een zendmast bij u in de buurt geplaatst en u ontvangt hierover een informatiefolder. In hoeverre vindt u informatie van onderstaande partijen dan betrouwbaar?

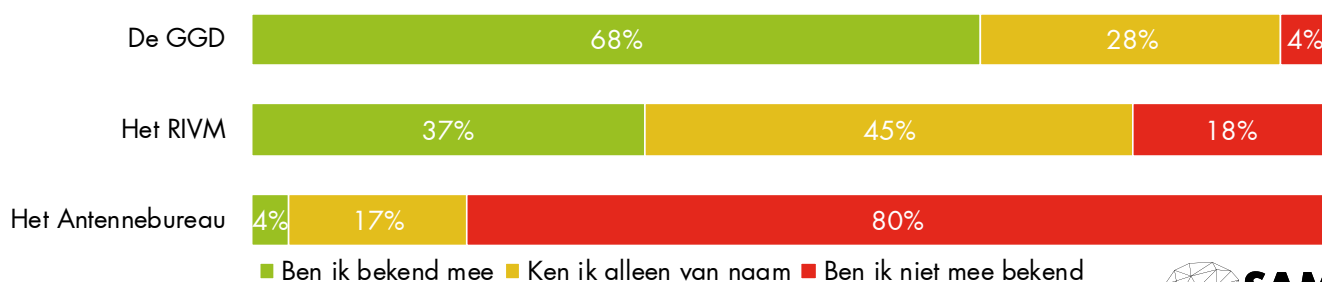

Basis: alle respondenten (n=1056).

Over het algemeen worden de verschillende bronnen als (zeer) betrouwbaar gezien. Twijfelende burgers vinden universiteiten, de GGD, de huisarts, het ziekenhuis en het RIVM doorgaans wat meer betrouwbaar. Ongeruste burgers hebben relatief meer vertrouwen in universiteiten, het Antennebureau, de GGD, het ziekenhuis en het RIVM. Zeer bezorgde burgers vinden juist de gemeente en het Antennebureau wat minder vaak betrouwbaar. Hierbij moet ook worden opgemerkt dat de bekendheid van het Antennebureau erg laag is (zie volgende alinea). Het gaat dus vooral om de gepercipieerde betrouwbaarheid van een dergelijke instantie.

Over het algemeen is de GGD goed bekend onder Nederlanders, de bekendheid van het RIVM ligt duidelijk lager, met het Antennebureau is slechts 4% bekend, 17% kent het alleen van naam. Dit laatste ligt onder ongeruste en zeer bezorgde burgers wat hoger (26% en 28%). Nederlanders die bekend zijn met het Antennebureau vinden hun informatie ook eerder betrouwbaar (46%) dan zij die niet bekend zijn met het Antennebureau (29%).

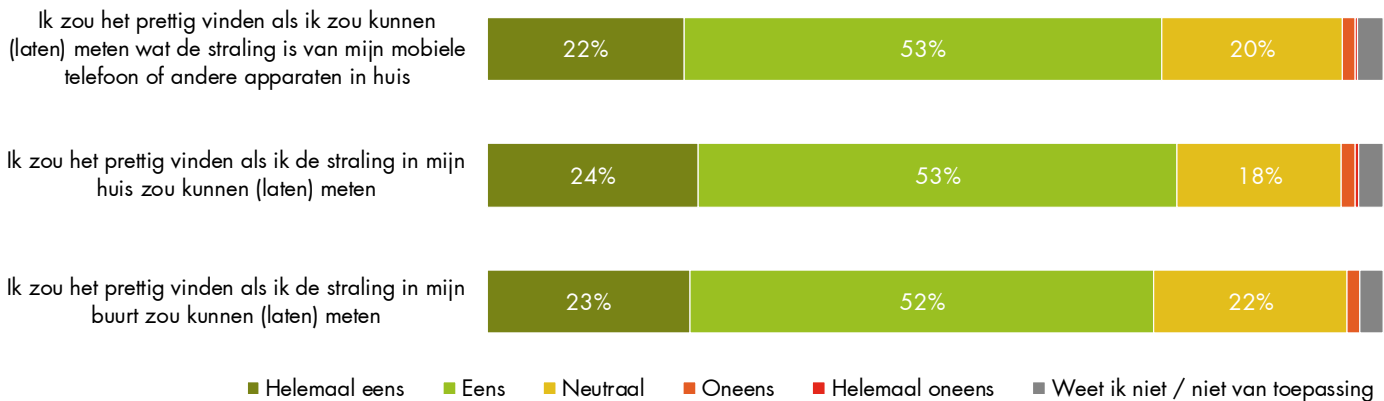
Vraag: In hoeverre bent u bekend met onderstaande organisaties?

33 Basis: alle respondenten (n=1056).

Driekwart van de twijfelende, ongeruste en zeer bezorgde burgers zou het prettig vinden als ze de straling in en rondom huis zouden kunnen meten

Vraag: In hoeverre bent u het eens met onderstaande stellingen?

Basis: alle Nederlanders die zich wel eens of grote zorgen maken over straling (n=455).

Driekwart van de Nederlanders zou het prettig vinden als ze de straling in en rondom huis zouden kunnen laten meten. Hierin zitten geen verschillen tussen twijfelende, ongeruste en zeer bezorgde burgers.

Resultaten – Informatiezoekgedrag
Kwalitatief onderzoek

Pas bij specifieke aanleiding wordt informatie over antennes gezocht

Op zoek naar informatie bij specifieke aanleiding

Het onderwerp antennes houdt mensen niet echt bezig. Er wordt niet veel over het onderwerp antennes gezocht. Men gaat pas op zoek naar informatie over antennes als er storing is/ geen bereik is, een antenne in de buurt wordt geplaatst (wat doet dat met de gezondheid en/of met het uitzicht) of indien er een andere specifieke aanleiding voor is (bijv. gezondheidsklachten).

- Informatie over antennes is makkelijk te vinden. Opvallend is dat niemand het Antennebureau heeft gevonden als bron van informatie.
- Wel valt bij het lezen op internet op dat er relatief veel 'bangmakerij' / 'stemmingmakerij' is (met name niet bezorgde burgers geven dat aan). Iedereen leest tegenstrijdige verhalen, waardoor het ook lastig is om een zuivere mening te vormen.
- Er is wel een verschil tussen mensen die zich zorgen maken en mensen die zich geen zorgen maken.
  - Degenen die zich zorgen maken, zijn eerder geneigd informatie te zoeken over wat straling doet, dan degenen die zich geen zorgen maken. Niet alleen op internet, maar bijv. ook op een beurs, bijeenkomst of in boeken/ kranten.
  - Degenen die zich zorgen maken zijn ook eerder geneigd om te zoeken op 'schadelijke effecten' (negatieve lading), dan op 'wat zijn effecten van straling' (neutraal). En ze zijn gevoeliger voor het overnemen van een verhaal over schadelijke effecten (omdat ze zelf ook het gevoel hebben dat het niet goed is) dan de andere groepen, maar baseren hun mening niet op slechts een paar artikelen.

"Ik zou pas naar informatie gaan zoeken als er ineens een antenne voor mijn huis zou staan."

Naast internet is de gemeente de eerste partij waar informatie wordt gezocht

Bronnen van informatie

Er zijn verschillende manieren waarop men informatie gaat zoeken over antennes:

- Informatie zoeken gebeurt online via Google. Er worden dan termen als 'antenne', 'antennevraag' of 'zendmast' ingevuld. Men komt vaak uit bij onderzoeken en fora.
- Daarnaast worden er artikelen gelezen in kranten en tijdschriften. Men komt niet direct uit bij een instantie.
- De gemeente is de partij waar men als eerste informatie zou zoeken over antennes. Andere partijen die worden genoemd – met name in het kader van gezondheid – zijn: RIVM, Inspectie voor de Gezondheidszorg, GGD, huisarts en de Nationale Ombudsman.
- De mobiele telefoon / internetprovider is ook een partij waar men naartoe zou gaan.

De meesten gaan heel ver in het zoeken van informatie en nemen niet 'zomaar' iets aan. Zij letten op bronvermelding en zoeken ook verschillende bronnen. Er wordt vooral waarde gehecht aan bronnen als TNO, overheidsinstellingen, wetenschappelijke onderzoeksinstanties en programma's als Zembla en Radar. Als een artikel van een provider is, dan twijfelt men over de geloofwaardigheid. Sommigen nemen genoeg met minder informatie en letten nauwelijks op de bron.

"Ik kijk altijd wel naar meerdere bronnen. Ik ga geen standpunt innemen op basis van één bron."

Gezondheidsissues

Opvallend is dat men niet goed weet of de straling van antennes nou wel of niet schadelijk is voor de gezondheid. Informatie die dit helder maakt, is wenselijk.

- Indien men hoort dat er vanuit de overheid op gelet wordt (bijv. dat er metingen worden verricht en dat antennes altijd x meter vanaf een huis wordt geplaatst), dan geeft dat vertrouwen.

Resultaten – Professionals: scholen en gemeenten
Kwalitatief onderzoek

Scholen lijken zich weinig zorgen te maken over straling wat betreft gezondheid

Straling/ wifi op scholen

- Op scholen wordt veel gebruik gemaakt van wifi: smartboards, iPads, mobiele telefoons, etc. Scholen lijken zich echter weinig zorgen te maken om straling/ antennes. Het gaat eerder om de praktische kant: is er goed bereik, werkt de wifi/ het internet goed, wat zijn de inlogcodes. En ook gaat het eerder om de sociale impact van mobiele telefoons/ iPads: moeten kinderen wel de hele dag online zijn? Straling is ondergeschoven en lijkt daarmee minder belangrijk.
- De schoolleiding lijkt doorgaans nauwelijks vragen te krijgen van leerlingen, ouders en docenten over straling/ wifi. In sommige gevallen krijgen scholen wel te maken met ouders en/of docenten die zich heel druk maken om de gezondheidsrisico's van straling (zeer bezorgde burgers die echt geloven dat het schadelijk is). En zeker als er een specifieke aanleiding is, zoals een antenne in de buurt van de school of de komst ervan. Deze groep probeert vaak ook anderen te overtuigen van de schadelijke effecten.
- Op een basisschool is de kans groter dat ouders zich in een case inzake antennes gaan mengen dan op een middelbare school. Enerzijds omdat ouders minder dicht bij de middelbare school staan (ze halen hun kinderen niet op en/ of komen niet in de school bij de leraren), anderzijds omdat de kinderen al wat ouder zijn en ook bijna allemaal een mobiele telefoon hebben.

“Bij ons is het heel belangrijk dat internet goed werkt. We houden ons op school niet bezig met eventuele risico's van straling/ wifi.”
(docent middelbare school)

- Ouders verwachten in principe geen (algemene) informatie vanuit de school over antennes/ straling/ wifi, alleen als er aanleiding voor is, bijvoorbeeld als er een antenne in de buurt van de school wordt geplaatst.

Behoeftte aan informatie over antennes/ straling als een situatie erom vraagt

Voorlichting vanuit Antennebureau

- Een school gaat pas op zoek naar informatie over antennes/ straling als er een aanleiding voor is. Via de gemeente komt de school met het Antennebureau in contact (het Antennebureau is niet tot nauwelijks bekend op scholen waarmee gesproken is voor dit onderzoek, met uitzondering van de scholen die het Antennebureau zelf heeft aangedragen).
- De school kan het Antennebureau inschakelen om voorlichting te geven. Bij uitzondering kan het Antennebureau een meting laten doen. Dat is in sommige gevallen handig of zelfs noodzakelijk om ouders of docenten te voorzien van feitelijke informatie over antennes/ straling. Echter zien zeer bezorgde burgers het Antennebureau (een voorlichtingsbureau van de Rijksoverheid) niet als betrouwbaar. Zij denken dat de overheid er juist bij gebaat is om antennes neer te zetten.

Tips vanuit scholen:

- Op scholen zou het nuttig zijn om het Antennebureau uit te nodigen als het onderwerp straling/ antennes bij een vak als maatschappijleer of natuurkunde aan de orde komt. Dat jongeren meekrijgen dat er straling is en hoe antennes globaal werken.
- Maak er een leerproject van op scholen. Op die manier kan je ook ouders opvoeden.

“Ik ben blij dat het Antennebureau is gekomen. Dat was toch het minste wat ik kon doen voor de ouders.”
(directeur basisschool)

Gemeenten zijn niet altijd op de hoogte van het bestaan van het Antennebureau en wat ze kunnen betekenen

- Gemeenten geven aan dat het weinig voorkomt dat er (nieuwe) antennes worden geplaatst of vragen komen vanuit burgers of instanties over antennes.
- Wat betreft het proces: als er een aanvraag is voor een antenne én er is een vergunning voor nodig, dan hebben gemeenten daar beleid voor. Er worden voorwaarden gesteld en er wordt gekeken hoe een antenne in het landschap past/ staat. Dit gaat in overleg met de provider. De gemeente heeft er geen belang bij dat de zendmast wordt geplaatst, het belang is vooral dat burgers bereikbaar zijn.

Informatieplicht vanuit gemeenten

- De gemeente is verplicht om de aanvraag voor de vergunning te publiceren (bijvoorbeeld in een lokale krant), burgers kunnen bezwaar indienen. Over het algemeen komen de partijen er wel uit, maar in bepaalde gevallen zijn er partijen bij betrokken die bezwaar indienen (denk aan een school, een sportclub, omwonenden).

“Ik zou de volgende keer weer het Antennebureau uitnodigen bij een informatiebijeenkomst.”

Inschakelen Antennebureau

- Indien een gemeente niet over de kennis over antennes/ straling beschikt op het moment dat er zich een dergelijke situatie voordoet (bijvoorbeeld als er bezwaar is ingediend of er een vraag komt over antennes), komen gemeenten (eventueel via een provider) in contact met het Antennebureau.
- Als er sprake is van weerstand bij het plaatsen van een antenne, kan een informatiebijeenkomst worden georganiseerd, waar het Antennebureau als gastspreker wordt uitgenodigd. Dan kan er feitelijke informatie worden verschaft. Gemeenten vinden het goed om te weten dat het Antennebureau bestaat. Het wordt als zeer prettig ervaren om de kennis van het Antennebureau te kunnen gebruiken (het bezwaar wordt zelfs regelmatig ingetrokken op basis van deze informatie). Degenen die het Antennebureau hebben ingeschakeld, zouden dat de volgende keer weer doen.
- Mensen die zwaar in de weerstand zitten, veranderen niet snel van mening door de informatie van het Antennebureau. Zij zien het Antennebureau niet als een onafhankelijke partij, maar als belanghebbende voor de antenne.
- Opmerkelijk is dat niet alle personen die zich bij de gemeente bezig houden met vergunningen bekend zijn met het Antennebureau.

Gemeenten willen weten dat het Antennebureau bestaat en meer algemene kennis over antennes

Informatiebehoefte

Er is behoefte aan informatie over antennes op twee punten:

1. Weten dat het Antennebureau bestaat en wat ze kunnen betekenen in welke situaties.
  - Bijvoorbeeld door goed vindbaar te zijn op internet.
2. Inhoudelijke informatie over antennes.
  - Bijvoorbeeld middels een mini-cursus of basisinformatiepakket.

Overige tips vanuit de gemeenten:

- Het Antennebureau houdt een persoon van de gemeente die gaat over antennes op de hoogte van belangrijke ontwikkelingen/ baanbrekende onderzoeken. Op die manier blijven gemeenten bij met de kennis. Die persoon plaatst de informatie dan op intranet of zorgt er op een andere manier voor dat de informatie binnen de gemeente toegankelijk wordt.
- Uiteenzetten aan de hand van een casus; wat komt erbij kijken als er issues zijn m.b.t. het plaatsen van een antenne? Dan weet een gemeente wat er moet gebeuren en welke betrokkenen er allemaal kunnen zijn (een soort werkproces).
- Wees zichtbaar op de site van de Rijksoverheid, daar waar de beleidsmedewerkers ruimtelijke ordening het verwachten.
- Wees vindbaar als je in Google zoekt op termen als 'antennes, straling en zendmast'.
- Stop bij de brief van het plaatsingsplan een flyer over wat het Antennebureau voor gemeenten kan betekenen, dan hebben ze dat meer top of mind mocht er een vraag komen.

“Het is goed om te weten dat het Antennebureau er is. Een onafhankelijke overheidsinstelling is wel wat neutraler dan de provider zelf.”

Resultaten – Antennebureau
Kwalitatief en kwantitatief onderzoek

Antennebureau niet bekend bij burgers, maar klinkt wel interessant

Antennebureau is onbekend

Het Antennebureau is bij geen van de respondenten bekend. Zonder te weten wat het Antennebureau doet, denkt men dat het bureau voorlichting geeft en/of de plaatsing van de antennes coördineert. Een enkeling denkt dat het bureau over de frequentiegevingen gaat.

- Het Antenneregister is ook niet bekend.

Na uitleg over wat het Antennebureau doet, vindt men het goed dat het Antennebureau in het leven is geroepen. Het bureau wordt relevant indien iemand een antennevraag heeft. Er heerst enige teleurstelling over het feit dat ze niet eerder wisten dat het Antennebureau bestaat.

- Het Antennebureau wordt gezien als het informatiebureau van de overheid over antennes.
- Dat het Antennebureau onderdeel is van de overheid, wekt enerzijds vertrouwen, anderzijds twijfelt men aan de onafhankelijkheid, zeker als het gaat om de gezondheid van mensen. Daarbij komt dat de gevolgen van de straling van antennes misschien pas over 10 of 20 jaar duidelijk zijn.
- Als het Antennebureau proactief zou vertellen over straling en dat het veilig is voor de gezondheid, dan zou dit mensen niet geruststellen, maar juist een averechts effect teweegbrengen. Het zou ongeloofwaardig overkomen en alleen maar meer vragen oproepen en eventueel zelfs mensen ongerust maken. Wel zou men kunnen vertellen: er is straling, lees er meer over op Antennebureau.nl.

“Als ik een vraag zou hebben over antennes, dan is het fijn als het Antennebureau snel te vinden is op internet.”

Vindbaarheid Antennebureau online

Men verwacht dat het Antennebureau goed vindbaar is op internet. Stel je kent het bureau niet, maar je hebt een antennevraag, dan verwacht men in Google snel op het Antennebureau uit te komen bij hun zoektocht.

- In de praktijk bleek het Antennebureau niet in de eerste resultaten naar voren te komen bij het zoeken door de respondenten op antenne of antennevraag.

Positieve indruk van brochure en website

Reacties op communicatiemiddelen

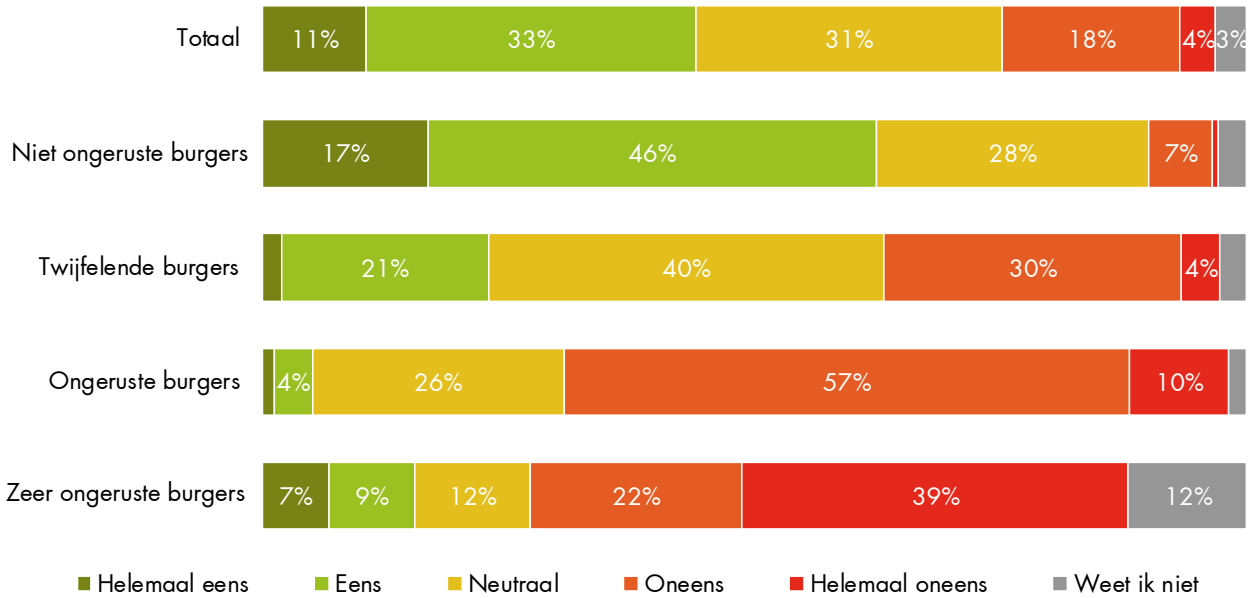
Er zijn overwegend positieve reacties op de brochure en de website.

Brochure	Website
Kort en bondig	Duidelijk van de overheid (door logo)
Biedt veel informatie	Oogt fris
Nuttige informatie	Voorzien van goede structuur/ duidelijke indeling
Niet teveel tekst	Sluit aan op brochure qua lay-out
Goed kleurgebruik	Oogt rustig
Goed fotogebruik	To-the-point
Leest prettig	Mist animatie (simpele uitleg over (de werking van) antennes)
Niet opvallend (basic)	Mist FAQ
Kleur doet denken aan KPN	

“Ik lees dingen in de brochure die ik echt niet wist,
maar wel interessant vind om te weten.”

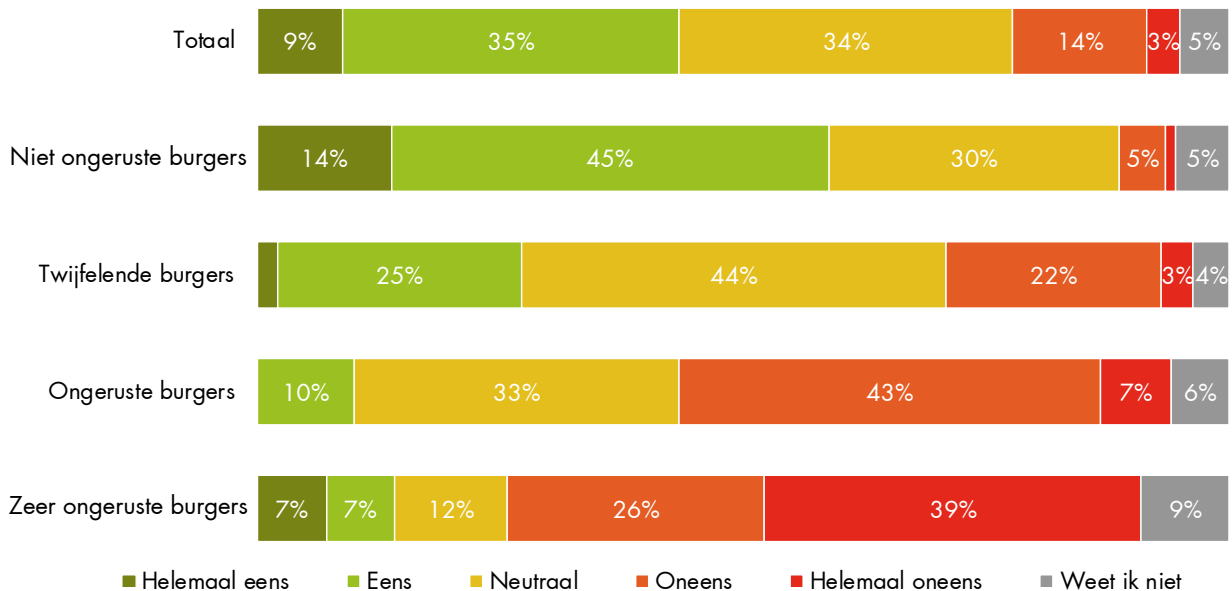
Bijlagen

Stelling: Zo lang het niet wetenschappelijk bewezen is dat straling van mijn mobiele telefoon slecht voor me is, maak ik me geen zorgen.

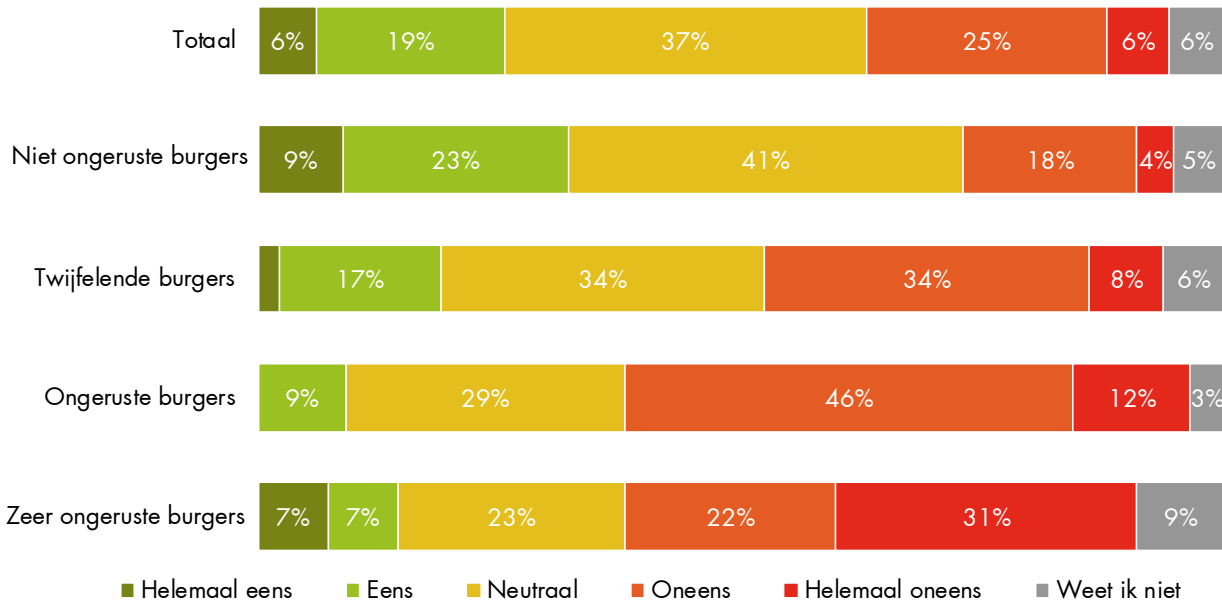
Basis: alle respondenten (n=1056).

Stelling: Er is tegenwoordig zoveel slecht voor je, volgens mij loopt het met de straling van mijn mobiele telefoon wel los.

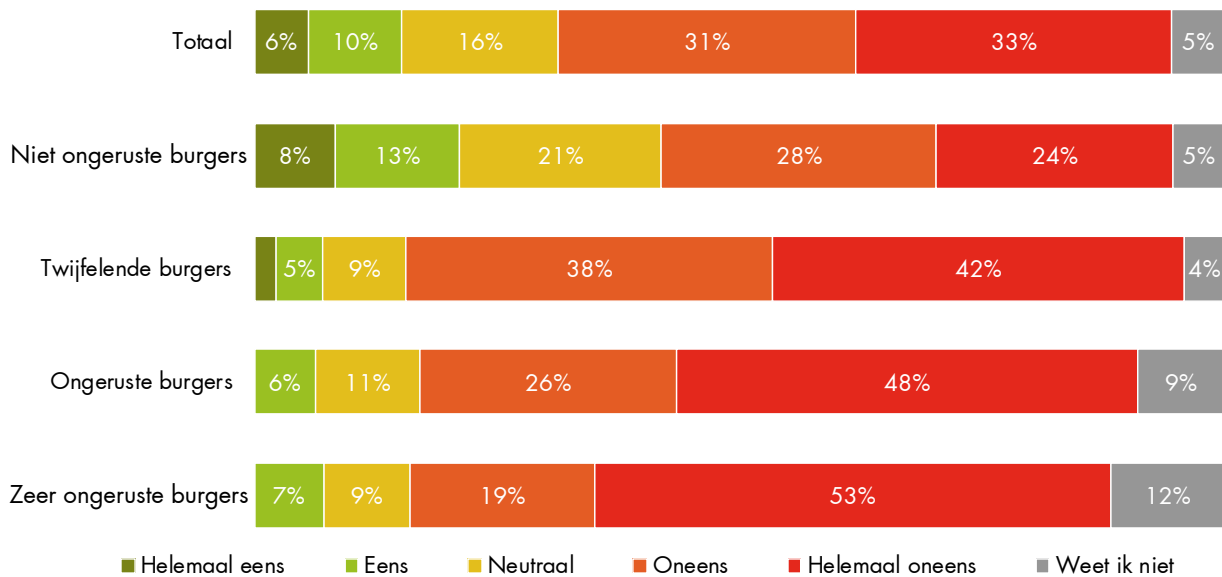
Basis: alle respondenten (n=1056).

Stelling: Als mijn wifi er beter van zou gaan werken, zou ik het vermogen (en daarmee de straling) van mijn modem verhogen.

Basis: alle respondenten (n=1056).

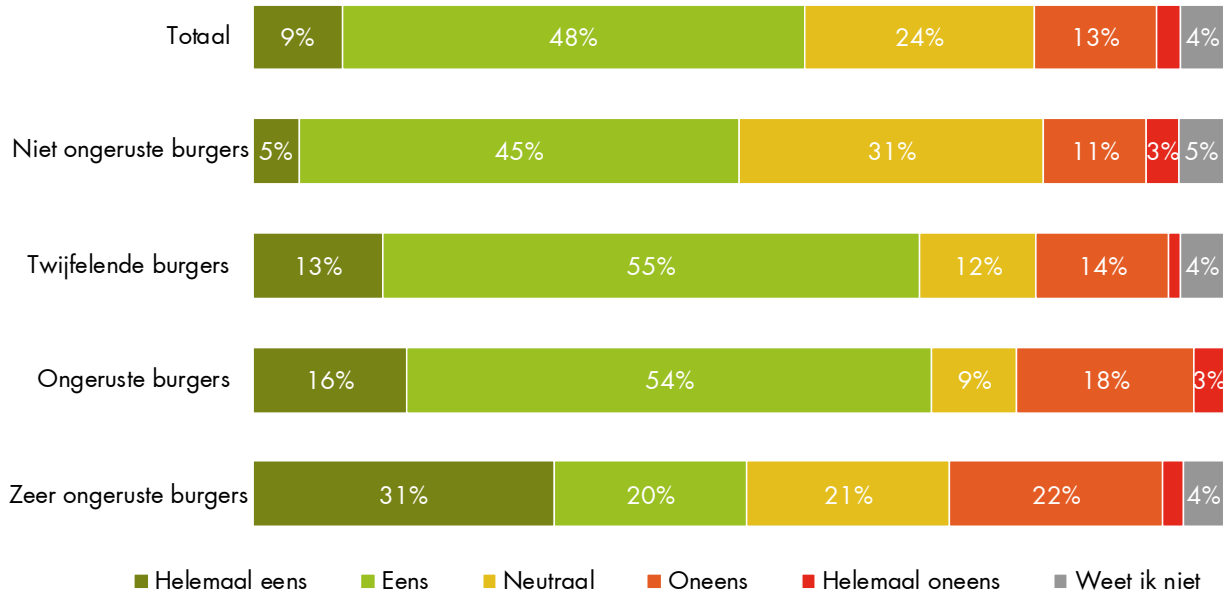
Stelling: Als ik er (voldoende) geld voor zou krijgen, mogen ze zelfs een zendmast bij mij in de tuin / op het dak plaatsen.

Basis: alle respondenten (n=1056).

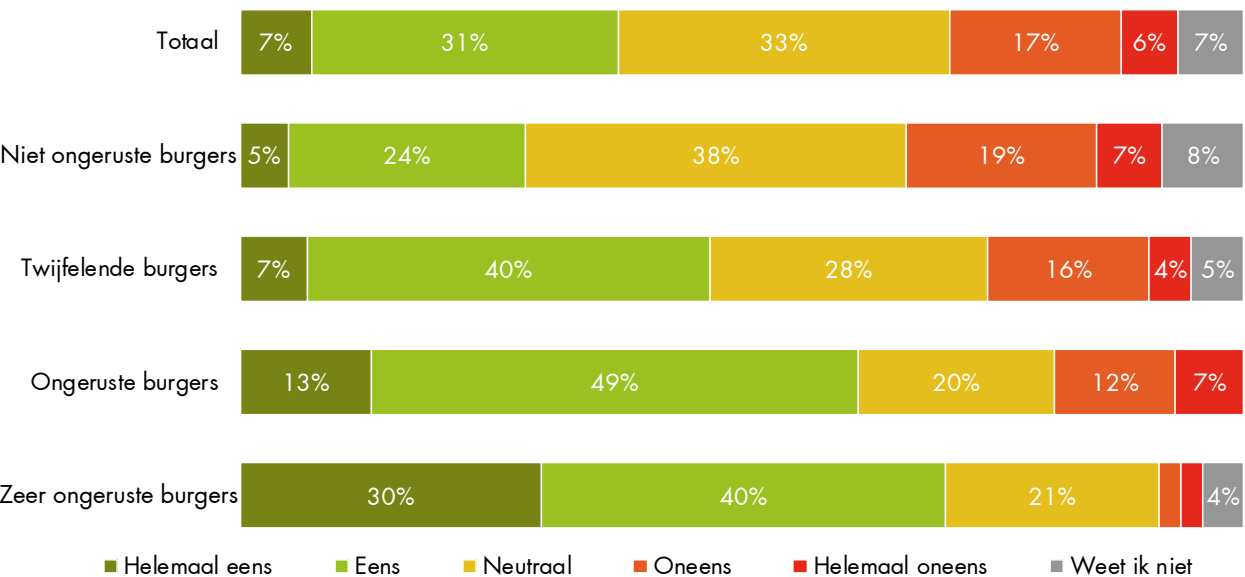

Stelling: Mobiele telefoons bestaan nog niet zo lang, dus we weten nog niet wat de langetermijneffecten zijn van straling.

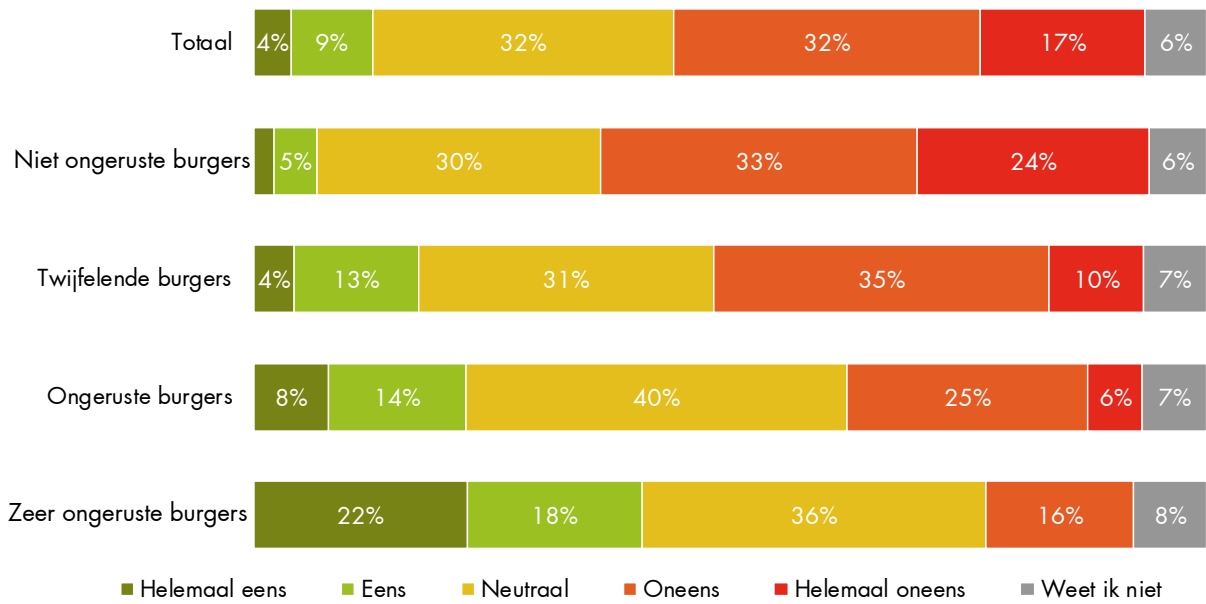
Basis: alle respondenten (n=1056).

Stelling: Vroeger wisten ze ook niet dat roken slecht voor je was, met de straling van je mobiele telefoon is dat waarschijnlijk precies hetzelfde.

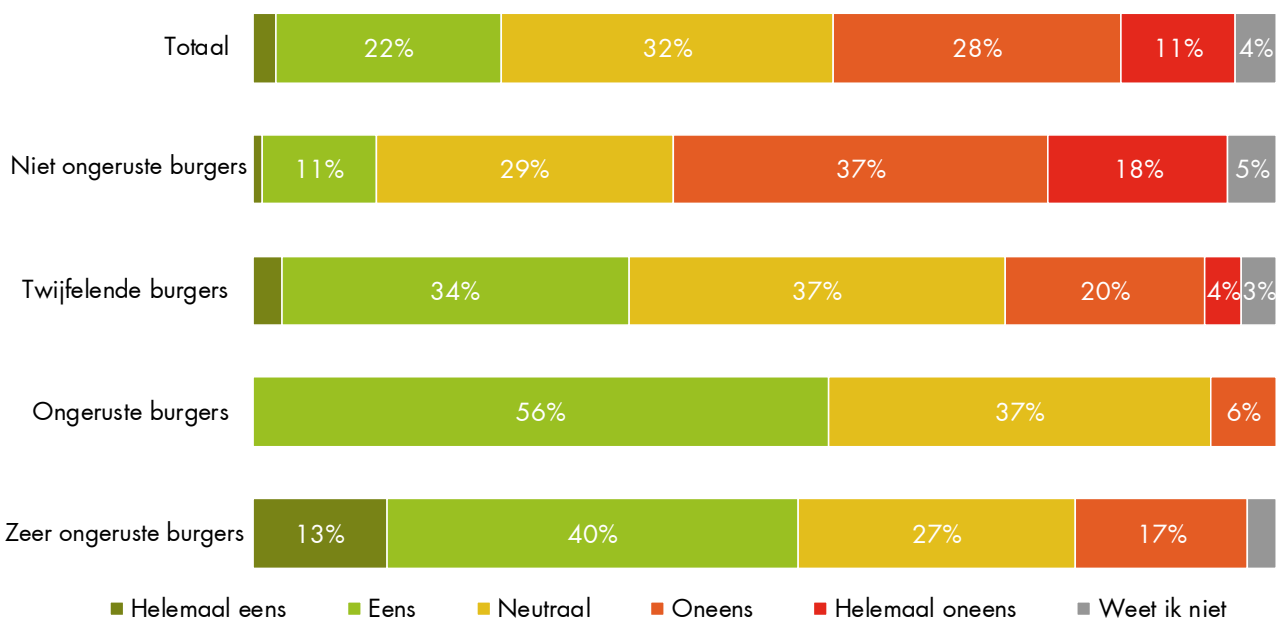
Basis: alle respondenten (n=1056).

Stelling: Als er een nieuwe antenne bij mij in de buurt wordt geplaatst, dan kom ik hiertegen in actie.

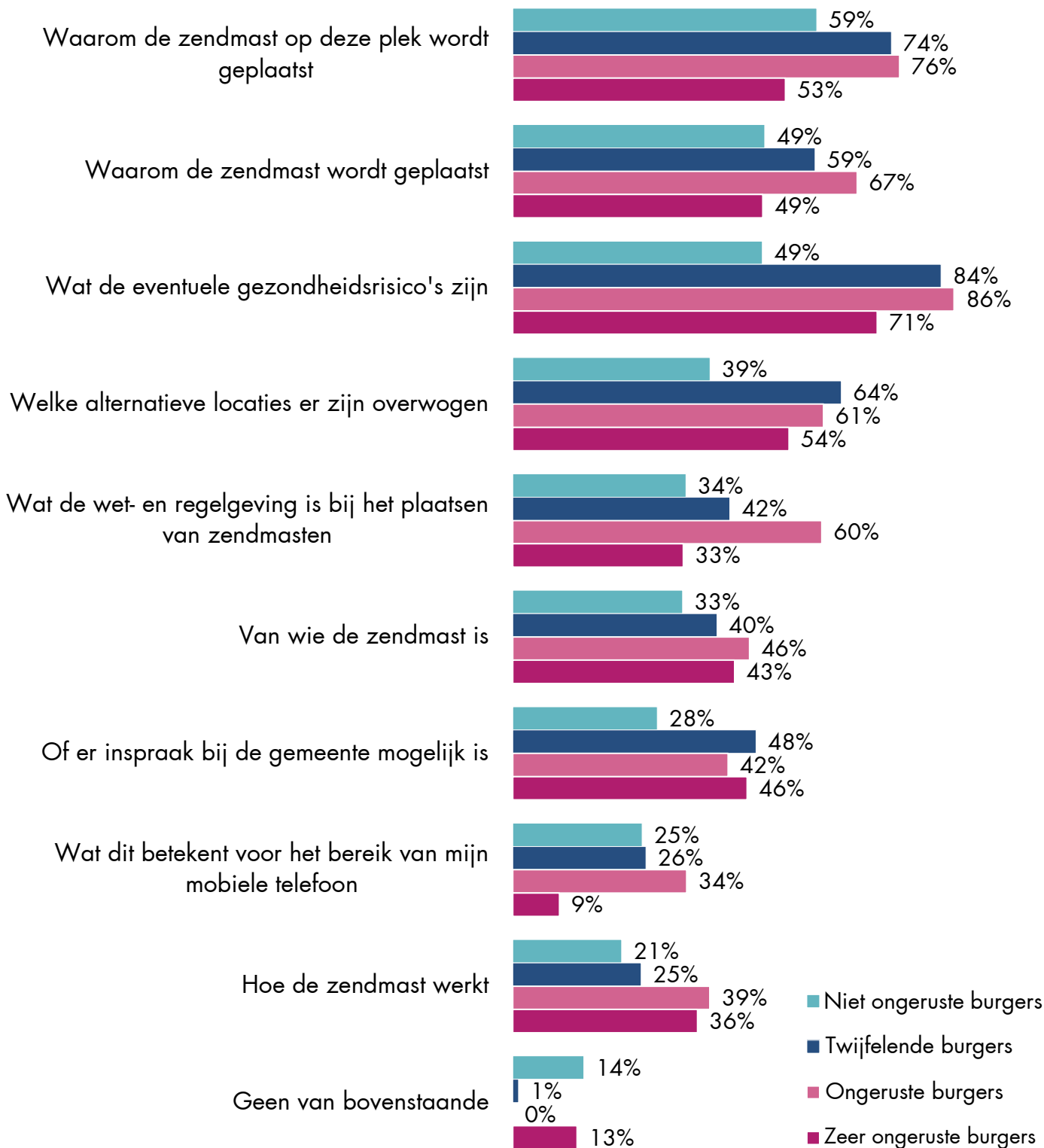
Basis: alle respondenten (n=1056).

Stelling: Als ik een artikel lees over de schadelijke effecten van straling van mijn mobiele telefoon, dan heb ik het hierover met anderen.

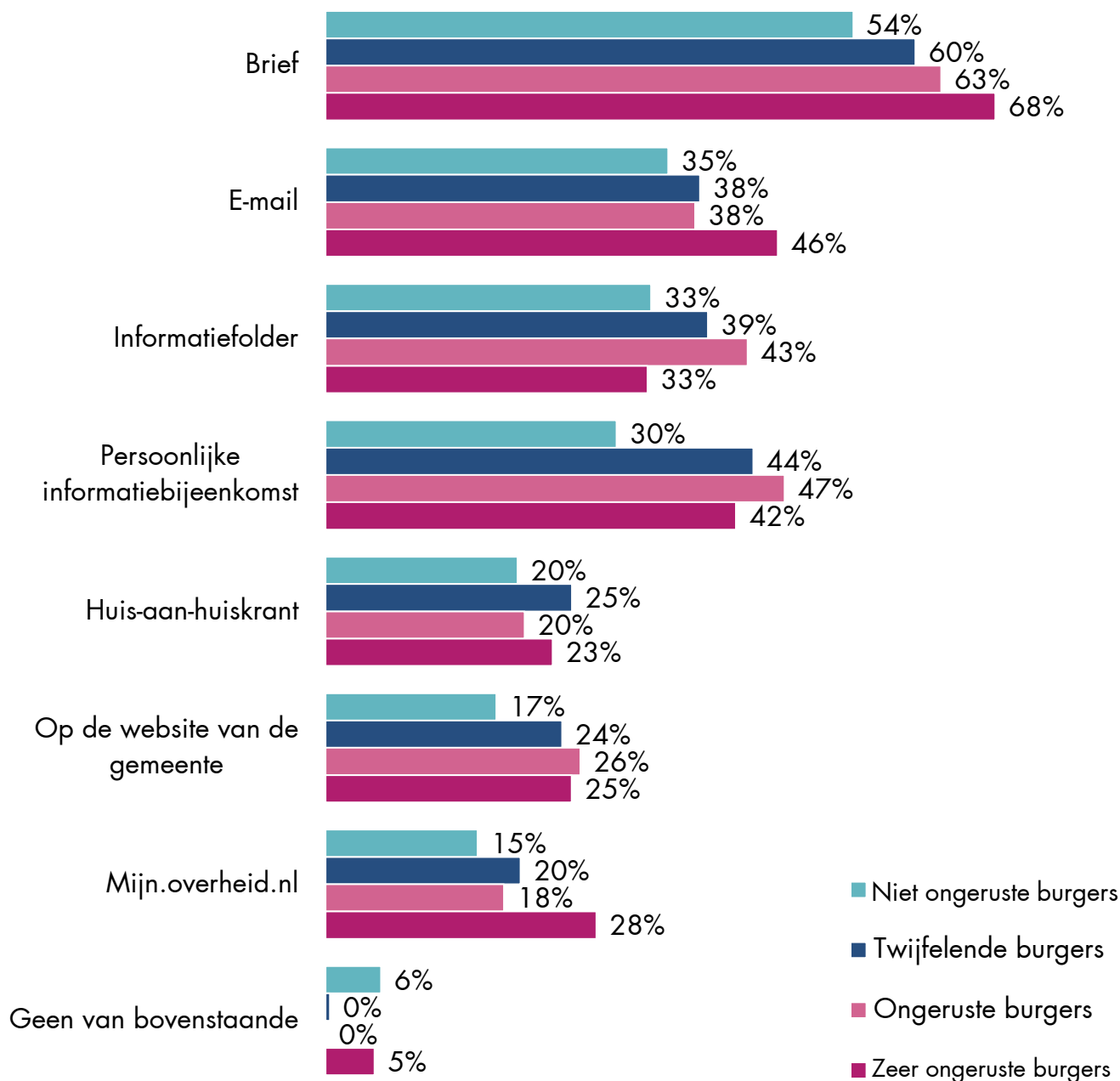
Basis: alle respondenten (n=1056).

Vraag: Stel dat er een zendmast bij u in de buurt wordt geplaatst, over welke onderwerpen zou u dan geïnformeerd willen worden? U kunt meerdere antwoorden aanvinken.

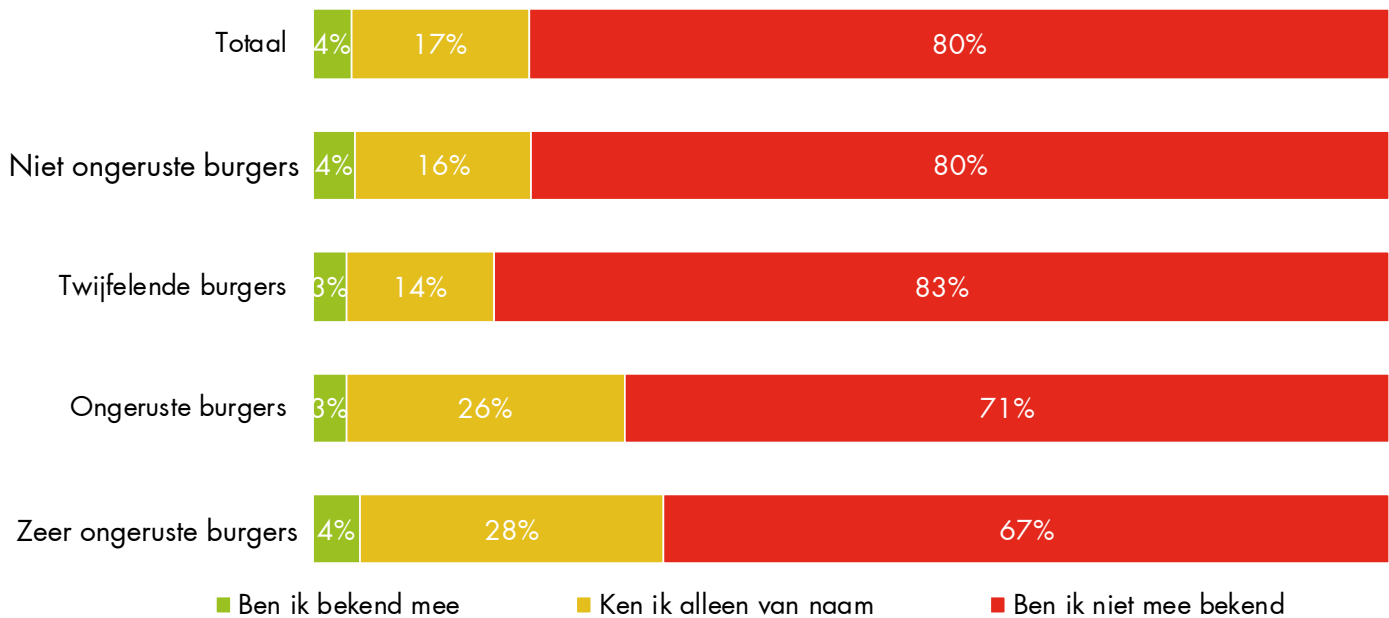
Basis: alle respondenten (n=1056).

Vraag: Op welke manier zou u het liefst geïnformeerd willen worden? U kunt meerdere antwoorden aanvinken

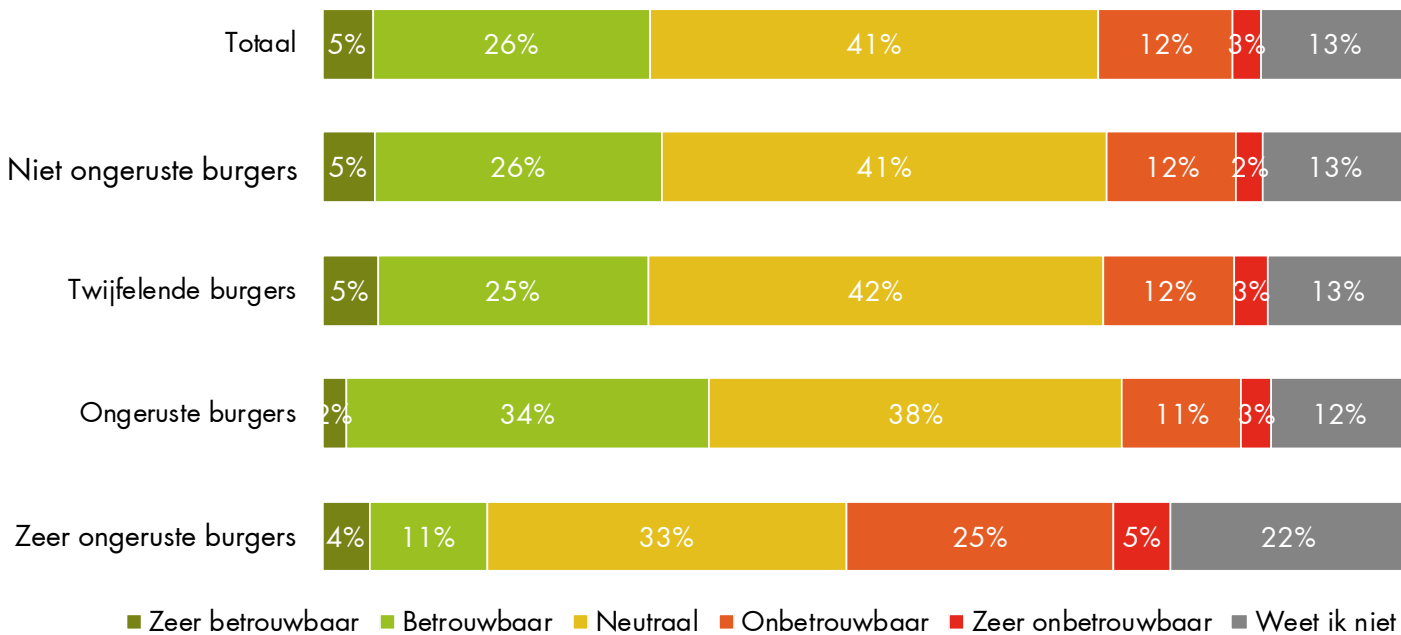
Basis: alle respondenten (n=1056).

Vraag: In hoeverre bent u bekend met het Antennebureau?

Basis: alle respondenten (n=1056).

Vraag: Stel er wordt een zendmast bij u in de buurt geplaatst en u ontvangt hierover een informatiefolder. In hoeverre vindt u informatie van het Antennebureau dan betrouwbaar?

Basis: alle respondenten (n=1056).

Onderzoek in vogelvlucht kwalitatief onderzoek

Kwalitatieve onderzoekfase 1:

- 2 focusgroepen; n=8, t=120 minuten
- 3 single interviews

METHODE

Kwalitatieve onderzoekfase 2:

- Telefonische interviews, n=17, t=45 minuten
  - Werkplekgesprekken, n=3, t=45 minuten
-

In fase 1 hebben we ons gericht op een dwarsdoorsnede van Nederland.

In fase 2 hebben we ingezoomd op de volgende doelgroepen:

DOELGROEP

- Ouders met kinderen t/m 16 jaar
  - Omwonende met een antenne bij hen in de buurt
  - Goedgelovige meelopers: zij die het gevoel hebben dat antennes niet goed voor je zijn.
  - Gemeenten (2 casemanagers vergunningen en 2 beleidsmedewerkers ruimtelijke ordening)
  - Scholen (2 leerkrachten van de middelbare school, 1 directeur basisschool en 1 conrector beheer en organisatie van de middelbare school)
-

Kwalitatieve onderzoeksfase 1:

22 december 2016 (groepsdiscussie) en 10 januari 2017 (single interviews).

VELDWERK

Kwalitatieve onderzoeksfase 2:

week 7, 8 en 9.

Het veldwerk is uitgevoerd door Manette Hazelaar en Majka van Doorn.

Onderzoek in vogelvlucht kwantitatief onderzoek

METHODE

Kwantitatieve onderzoeksfase 1:

- Online onderzoek binnen het panel van SAMR.
- In de online scope (hierin worden meerdere onderwerpen behandeld) zijn drie vragen over antennes meegenomen.
- N=500, t=2 min.

Kwantitatieve onderzoeksfase 2:

- Online onderzoek binnen het panel van SAMR.
- Een specifiek onderzoek enkel over antennes.
- N=1056, t=6 min.

DOELGROEP

Voor beide fasen is gekeken naar een dwarsdoorsnede in Nederland (18+). De data zijn gewogen naar geslacht, leeftijd, opleidingsniveau, gezinsgrootte en Nielsenregio.

VELDWERK

Kwantitatieve onderzoeksfase 1:

Van vrijdag 12 t/m zondag 31 december

Kwantitatieve onderzoeksfase 2:

Van vrijdag 7 t/m 23 zondag april 2017

SAMR

Marktonderzoek wordt marktvinden

Met marktonderzoek is niets mis. En ook niet met data. Sterker nog: wij gebruiken beide. Maar alléén onderzoek levert geen inzicht in welke kansen er in de sterk veranderende markt liggen. Om daar achter te komen moet je verder gaan. Voorbij het onderzoek. Voorbij de data-analyse. Let wel, die gooien we niet weg. We gaan ze anders gebruiken. En vooral, aanvullen.

Dus vaarwel marktonderzoek.
Marktvinden is wat wij doen!